

EBESZ/DIEJH romákkal és szintókkal kapcsolatos ügyekért felelős kapcsolattartója

A romák lakhatási jogai Miskolcon

Jelentés a DIEJH helyszíni vizsgálatot célzó magyarországi látogatásáról
2015. június 29. – július 1.

Lengyelország, Varsó
2016. április 27.

TARTALOMJEGYZÉK

BETŰSZAVAK ÉS RÖVIDÍTÉSEK.....	2
ÖSSZEFOGLALÓ.....	3
AJÁNLÁSOK.....	5
1. BEVEZETÉS.....	8
2. A HELYSZÍNI VIZSGÁLAT EREDMÉNYEI.....	10
2.1. Háttér-információ.....	10
2.2. A romák lakhatási helyzete Miskolcon.....	13
2.3. A helyi lakhatáspolitikai kilakoltatásokhoz vezető változásai.....	15
2.4. Ellenőrző intézkedések Miskolcon a szociális bérlakások bérlőivel szemben.....	19
2.5. Láncreakció a Miskolc-környéki önkormányzatok körében.....	20
2.6. A magyar hatóságok reakciói.....	22
3. KÖVETKEZTETÉSEK.....	28
FÜGGELÉKEK.....	30
I. függelék: A gyűlölet-bűncselekményekkel, illetve romaellenes incidensekkel kapcsolatos közelmúltbeli fejlemények áttekintése.....	30
II. függelék: A DIEJH küldöttsége és a találkozók résztvevői.....	33
III. függelék: Magyar hatóságok részéről a DIEJH-nek küldött levelek.....	35

BETŰSZAVAK ÉS RÖVIDÍTÉSEK

CPRSI	EBESZ/DIEJH romákkal és szintókkal kapcsolatos ügyekért felelős kapcsolattartója
DIEJH	EBESZ Demokratikus Intézmények és Emberi Jogok Hivatala
EBESZ	Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet
EBH	Egyenlő Bánásmód Hatóság
ECRI	Rasszizmus és Intolerancia Elleni Európai Bizottság (European Commission against Racism and Intolerance)
ERRC	Európai Roma Jogok Központja (European Roma Rights Centre)
EU	Európai Unió
Fidesz	Fidesz – Magyar Polgári Szövetség
Jobbik	Jobbik Magyarországért Mozgalom
NEKI	Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Jogvédő Iroda
NGO	Civil szervezet ('non-governmental organization')
TASZ	Társaság a Szabadságjogokért

ÖSSZEFOGLALÓ

2015. június 29. és július 1. között az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (EBESZ) Demokratikus Intézmények és Emberi Jogok Hivatala (DIEJH) helyszíni vizsgálat céljából Magyarországra látogatott; tudósításokat követően, amelyek egy északkelet-magyarországi város, Miskolc önkormányzatának a szociális lakhatásra vonatkozó helyi szabályozás megváltoztatására vonatkozó, illetve a „számozott utcák”-ként ismert városrészben lévő szociális bérlakások roma bérlőinek kilakoltatását eredményező intézkedéseiről szóltak. Ez a látogatás egy korábbi, 2009-es – a romák elleni erőszakos incidensekre összpontosító – magyarországi látogatás utánkötéseként is szolgált. A DIEJH küldöttsége – Michael Georg Link, a DIEJH igazgatójának vezetésével – Budapesten és Miskolcon tett látogatást, és találkozott az országos és a helyi hatóságok, a nemzeti emberi jogi intézmények, a civil társadalom és a roma közösség képviselőivel.

Miskolc egy északkelet-magyarországi város, Borsod-Abaúj-Zemplén megye közigazgatási központja. A romák alkotják a legnagyobb lélekszámú etnikai kisebbséget a megyében. Az egykor erőteljesen iparosodott várost, Miskolcot ma szegénység és munkanélküliség jellemzi, különösen a roma lakosság körében, akik elsősorban Miskolc külső részein élnek, tizenhárom demográfiaileg koncentrált területen, amelyek egyike a számozott utcák környéke.

A 2014-es év során a DIEJH-hez olyan közlések jutottak el, amelyek szerint Miskolc városának roma lakóit a megfelelő lakhatáshoz való joguk érvényesülése tekintetében hátrányos megkülönböztetés éri. Kezdetként 2014. május 8-án Miskolc Megyei Jogú Város Önkormányzatának Képviselő-testülete megszavazta a lakások bérletéről szóló önkormányzati rendelet módosítását, az „avult telepek” felszámolását célzó intézkedések vezetve be, illetve az alacsony komfortfokozatú szociális bérlakások övezeteinek megszüntetését irányozva elő Miskolcon, elsősorban a számozott utcákra összpontosítva. Az önkormányzat 2 millió forintig terjedő összegű (mintegy 6700 eurónyi) kompenzációt ajánlott azon bérlőknek, akik hajlandók felmondani alacsony komfortfokozatú szociális bérlakásra vonatkozó, határozott időtartamra szóló szerződésüket; ugyanakkor a kompenzáció tekintetében néhány ellentmondásos feltételt határoztak meg: a szerződés felmondását követően kompenzációban részesülő bérlőknek ingatlanvásárlásra kell fordítaniuk a kompenzációt, csakis Miskolc területén kívül fekvő ingatlan vásárolható, amelyet öt éven belül nem lehet sem értékesíteni, sem jelzáloggal terhelni. Emberi jogi csoportok diszkriminatívnak minősítették a módosított rendeletet, illetve arra irányulónak, hogy a romákat a városhatáron kívülre űzze, ugyanis az alacsony komfortfokozatú szociális bérlakásokban lakók többsége elszegényedett roma.

Civil források szerint 2014 nyarán az önkormányzat számos családnak küldött ki kilakoltatási végzést a számozott utcák területén, illetve többféle módszert is alkalmazott annak érdekében, hogy végérvényesen megszüntesse a szociális bérlakások (túlnyomórészt) roma bérlőivel fennálló szerződéseket, azt követően pedig lerombolja a bérleményeket. Ugyanebben az időszakban számos közös ellenőrzést bonyolítottak le Miskolc szegregált lakónegyedeiben, ahol a romák képezik a lakosság többségét. Ezeket a közösen végrehajtott hivatalos ellenőrzéseket 10–15 hatósági személyből álló csoportok végezték, elsősorban a Miskolci Önkormányzati Rendészet képviselői, kiegészülve más szervezetek – például szociális szolgáltatók vagy közműszolgáltatók – képviselőivel. Beszámolók szerint az ellenőrzések során a csoportok teljes körűen átvizsgáltak lakásokat – néhány alkalommal

bírságokat szabva ki –, az alapvető jogok biztosának leírása szerint „zaklató” és „félelemkeltő” módon.

Mindemellett, a rendeletmódosítás számos Miskolc-környéki önkormányzatot készítetett arra, hogy új helyi szabályozást vezessen be, megakadályozandó a miskolci romák esetleges beköltözését a településre. Miskolc közelében nem kevesebb mint kilenc önkormányzat vezetett be olyan rendeletet, amely szerint a más településről érkező ingatlanvásárlók a településen nem részesülhetnek szociális ellátásokban, nem bérelhetnek szociális bérlakást és nem kaphatnak közmunkát. 2015 októberében a Kúria (a magyarországi legfelsőbb bíróság) az egyik Miskolc-környéki önkormányzatra vonatkozó határozatában kimondta, hogy az önkormányzatok egyrészt nem gyakorolhatnak nyomást bizonyos csoportokra a célból, hogy azok elhagyják a települést, másrészt nem gördíthetnek akadályt azok elé, akik a településre szeretnének költözni.

Több más magyarországi hatóság is foglalkozott határozataiban a miskolci helyzettel. Elsőként, 2015. április 28-án a magyarországi legfelsőbb bíróság semmisítette meg a miskolci önkormányzati rendelet szociális lakhatásra vonatkozó módosításait, diszkriminatívnak minősítve azokat a módosítás által érintett bérlők vagyoni helyzete és „egyéb helyzete vagy tulajdonsága” alapján. Nem sokkal később, 2015. június 5-én az alapvető jogok magyarországi biztosja kibocsátotta jelentését a miskolci lakhatási helyzetről. A biztos jelentése az egyenlő bánásmód elve szempontjából elfogadhatatlannak minősítette azt a rendelkezést, amelynek értelmében a bérlőknek ki kell költözniük Miskolcra; a környező települések önkormányzataitól a kirekesztő hatású helyi rendeletek visszavonását kérte, valamint számos átfogó ajánlást tett a miskolci lakhatási helyzetre vonatkozóan. A miskolci önkormányzatot arra is kérte, hogy haladéktalanul szüntesse be a szegregált – főként romák által lakott –, elszegényedett környékeket célzó, közös végrehajtású ellenőrzéseket.

2015. július 15-én a magyarországi Egyenlő Bánásmód Hatóság ismertette határozatát azzal a panaszbeadványával kapcsolatban, amely szerint a miskolci önkormányzat romákkal szembeni hátrányos megkülönböztetést alkalmaz a lakhatás terén, és úgy érvelt, hogy a helyi hatóságok a szerződések megszűnése után is felelősséggel tartoznak szociális szempontból a bérlők iránt. A határozat arra kötelezte az önkormányzatot, hogy egyrészt készítsen intézkedési tervet azon bérlők megfelelő lakhatáshoz való juttatásáról, akik már hajléktalanná váltak, illetve akik ki vannak téve a hajléktalanságnak, másrészt készítsen intézkedési tervet a számozott utcák bérlőinek lakhatásáról, továbbá arra szólította fel Miskolc városát, hogy a diszkriminatív gyakorlatnak már az intézkedési tervek elkészülte előtt vessen véget. Az Egyenlő Bánásmód Hatóság arra a megállapításra jutott, hogy az önkormányzat hátrányosan megkülönböztette a számozott utcák lakóit roma származásuk, valamint vagyoni helyzetük és társadalmi származásuk alapján. Azt követően, hogy a miskolci önkormányzat felülvizsgálati kérelmet nyújtott be a határozat ellen, a Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság 2016. január 25-én helybenhagyta az Egyenlő Bánásmód Hatóság korábbi határozatát.

A helyi hatóságok mégis – a fenti határozatok ellenére – folytatták a kilakoltatási értesítések kiküldését, és tudósítások szerint még 2015 novemberének végén is hajtottak végre kilakoltatásokat. Ekkorra a számozott utcákban lakók száma már jelentősen lecsökkent, a becslések szerint az eredetileg ott lakó 900 emberből akár 400-an távozhattak, a helyi hatóságok pedig már számos házat leromboltak. A beszámolók szerint számos lakó – a kényszerkilakoltatástól féltre – önként távozott, és közülük sokan a város egy másik szegregált, főként romák által lakott részén telepedtek le: Lyukóbányán, amely az aktivisták leírása szerint Magyarország legnagyobb és leggyorsabban növekvő szegregált romatelepe.

A DIEJH súlyos aggodalomra okot adónak tartja azokat a híreket, amelyek szerint Miskolc városának roma lakóit hátrányos megkülönböztetés éri a megfelelő lakhatáshoz való joguk érvényesülése tekintetében – összefüggésben a szociális lakhatásra vonatkozó rendelet módosításával, illetve alkalmazásával; valamint a túlnyomórészt romák által lakott szociális bérlakások övezetében lefolytatott közös ellenőrzésekkel, illetve ennek a közösségre tett általános hatásával. Miközben Magyarország az Európai Unió keretében támogatta a romák társadalmi befogadását, és számos közpolitikai dokumentumot fogadott el erre vonatkozóan, mindennek ellentmondanak a helyi szinten jelentkező negatív tendenciák, különösen a lakhatás terén.

Mindezeket túl említendő, hogy a helyi hatóságok nem tartanak fenn kapcsolatot a közpolitika és a gyakorlat változásai által érintett helyi roma közösségekkel. Mind a helyi, mind az országos hatóságoknak ösztönöznie és biztosítania kellene a helyi roma közösség teljes körű részvételét, illetve a párbeszédet a helyi roma közösséggel – például a helyi stratégiai keretek kidolgozása során.

Végezetül, a DIEJH üdvözli a miskolci önkormányzat által a helyi romák lakhatását érintően hozott, törvénytelen intézkedések vonatkozásában a magyarországi legfelsőbb bíróság közelmúltbeli határozatát, az alapvető jogok biztosa jelentését, valamint az Egyenlő Bánásmód Hatóság határozatát – és sürgeti mindezek maradéktalan és haladéktalan végrehajtását.

AJÁNLÁSOK

Jelen riport eredményeinek fényében a DIEJH tisztelettel előterjeszti az alábbi ajánlásokat.

Miskolc Megyei Jogú Város Önkormányzatának Képviselő-testülete számára:

- szüntesse be a számozott utcák környékén a szociális bérlakások (túlnyomórészt roma) bérlőinek kilakoltatását;
- vegye figyelembe, illetve maradéktalanul hajtsa végre az alapvető jogok biztosa, valamint az Egyenlő Bánásmód Hatóság vonatkozó határozatait;
- vessen véget az önkormányzati szervek és a rendőrség összehangolt helyszíni ellenőrzésinek, amint azt az alapvető jogok biztosának jelentése javasolja;
- fordítson figyelmet a szegregátumok – különösen Lyukóbánya – ügyére; előmozdítva a célszerű, fenntartható és diszkriminációmentes megoldásokat;
- hajtsa végre a saját – a képviselő-testület által a 2013–2018-as időszakra elfogadott – helyi esélyegyenlőségi programját;
- tekintse át és módosítsa az Integrált Településfejlesztési Stratégiát;
- gondoskodjon arról, hogy a helyi közpolitika, illetve gyakorlat összhangban álljon a Nemzeti Romaintegrációs Stratégiák Európai Uniós Keretrendszerével, valamint a Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégiával;

- gondoskodjon arról, hogy a lakhatáspolitikai intézkedések az érintett közösséggel folytatott szoros egyeztetések során, illetve az érintett közösség részvételével kerüljenek kialakításra;
- gondoskodjon arról, hogy a lakhatáspolitikai intézkedések és az áttelepítési tervek ne vezessenek az érintett személyek/közösségek további szegregációjához;
- tartózkodjon a romaellenes retorika alkalmazásától, illetve a gyűlöletbeszédtől.

Magyarország kormánya számára:

- a szociális alapú lakhatás biztosítása során tartsa szem előtt a faji vagy etnikai alapú diszkriminációt tiltó EBESZ-kötelezettségvállalásokat; csakúgy, mint a megfelelő lakhatáshoz való jogra vonatkozó nemzetközi emberi jogi normákat;
- hajtsa végre az alapvető jogok biztosának azon ajánlásait, amelyeknek címzettje az Emberi Erőforrások Minisztériuma;
- sürgesse a miskolci helyi hatóságokat az alapvető jogok biztosa és az Egyenlő Bánásmód Hatóság által előírt intézkedések foganatosítására, és nyújtson támogatást számukra a folyamat során;
- kísérje figyelemmel a miskolci romák lakhatási jogaival kapcsolatos fejleményeket, különösen a számozott utcák környékét illetően;
- fontolja át újra és módosítsa a miskolci footballstadion-fejlesztéssel kapcsolatos terveket; oly módon, hogy a tervek tiszteletben tartsák a számozott utcák környékén lakó bérlők emberi jogait, és teljes körűen figyelembe vegyék a szempontjaikat;
- tartsa fenn a lakhatási deszegregációt célzó erőfeszítéseket, különösen a miatt, mert az integrált lakhatási megközelítés többszörös előnyökkel jár, például az oktatási deszegregációt is támogatja;
- tegye angol nyelven elérhetővé a romák társadalmi befogadására vonatkozó legfontosabb dokumentumokat, elősegítve ezzel a régióra vonatkozó összehasonlító elemzést, a tapasztalatcserét és az ismeretszerzést;
- tartson kapcsolatot a helyi roma közösségekkel, illetve az őket képviselő testületekkel annak érdekében, hogy tartós megoldások szülessenek a lakhatási/áttelepítési kérdésekben.

1. BEVEZETÉS

Az EBESZ/DIEJH romákkal és szintókkal kapcsolatos ügyekért felelős kapcsolattartójának (CPRSI) feladata a részes államok segítése az EBESZ romákra és szintókra vonatkozó kötelezettségvállalásainak hatékony végrehajtásában szakértelem megosztása, segítségnyújtás, tudatosságnövelés, valamint a romák és szintók helyzetének javítására irányuló folyamat értékelése révén, szerte az EBESZ-térségben.¹

A kapcsolattartó – egyéb tevékenységei mellett – helyszíni vizsgálatokat folytat azon emberi jogi kihívások vonatkozásában, amelyekkel a romák és szintók szembesülnek szerte az EBESZ-térségben, monitoringjelentéseiben pedig áttekinti és értékeli az előrehaladást az EBESZ romákra és szintókra vonatkozó kötelezettségvállalásainak megvalósulását tekintve. Az EBESZ 2003-ban kiadott Cselekvési Terve a romák és szintók helyzetének javításáról az EBESZ-térségben azzal a feladattal bízta meg, hogy „vállaljon proaktív szerepet a részes államok által tett intézkedések elemzésében, valamint a roma és szintó csoportokat érintő sajátos helyzetek, illetve incidensek során is. Ennek érdekében a romákkal és szintókkal kapcsolatos ügyekért felelős kapcsolattartó (CPRSI) közvetlen kapcsolatokat épít ki és tart fenn a részes államokkal, valamint tanácsadást és véleményezést kínál fel számukra”.² Noha a helyszíni vizsgálatokra az egyes részes államokban történt incidensek adnak alkalmat, a témák kiválasztása stratégiai szempontok alapján történik, figyelemmel az EBESZ-térségben történt hasonló fejleményekre.

Az EBESZ megbízatása kiterjed a romák és szintók lakhatási jogaira is. Közelebbről az EBESZ 2003-as, romákra és szintókra vonatkozó Cselekvési Tervének III. fejezete foglalkozik a rasszizmus és a diszkrimináció elleni küzdelemmel, és arra szólítja fel a részes államokat, hogy „fogadjanak el hatékony antidiszkriminációs jogszabályokat a faji és etnikai megkülönböztetés leküzdésére minden területen, egyebek között a lakhatáshoz, az állampolgársághoz és a jogszerű tartózkodáshoz, az oktatáshoz, a foglalkoztatáshoz, az egészségügyi és a szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférés terén”.³

A Cselekvési Terv IV. fejezete pedig – egyebek mellett – a romák és szintók lakhatási és életkörülményeivel foglalkozik, és arra szólítja fel a részes államokat, hogy „vonják be a roma és szintók embereket a lakhatáspolitikai intézkedések kialakításába, valamint azokba a lakásépítési, rehabilitációs és/vagy fenntartási projektekbe a szociális lakhatás terén, amelyeknek ők lennének a kedvezményezettjei”, és hogy „gondoskodjanak arról, hogy a lakhatási projektek ne kedvezzenek az etnikai és/vagy fali szegregációnak”.⁴

2015. június 29. és július 1. között a DIEJH helyszíni vizsgálatot folytatott le Magyarországon. A látogatásra azon tudósítások nyomán került sor, amelyek egy északkelet-magyarországi város, Miskolc önkormányzatának a szociális lakhatásra vonatkozó helyi szabályozás megváltoztatására vonatkozó, illetve a „számozott utcák”-ként ismert városrészben lévő szociális bérlakások (túlnyomórészt) roma bérlőinek kilakoltatását eredményező intézkedéseiről szóltak. A tárgyban a DIEJH és a magyar hatóságok között zajló kommunikáció folyamánaként Czibere Károly államtitkár kiterjesztette a meghívást a

¹ A DIEJH tevékenységén belül a roma- és szintóügyekről bővebben lásd: <<http://www.osce.org/odihr/102598>>.

² EBESZ Miniszteri Tanácsa, Decision No. 3/03, “Action Plan on Improving the Situation of Roma and Sinti within the OSCE Area”, Maastricht, 2003. december 1–2., 129. cik, <<http://www.osce.org/odihr/17554>>.

³ *Uott.*

⁴ *Uott.*

DIEJH számára egy miskolci látogatásra is.⁵ Ez a látogatás az EBESZ/DIEJH korábbi, 2009-es – a romák elleni erőszakos incidensekre összpontosító – magyarországi látogatásának utánpótlásaként is szolgált.⁶

A DIEJH 2015-ös magyarországi helyszíni látogatásának elsődleges célja a miskolci romák emberi jogi helyzetének és lakhatási jogainak vizsgálata volt; a megfelelő lakhatáshoz való jogra összpontosítva, különös tekintettel arra, hogy a miskolci önkormányzati intézkedések mennyiben felelnek meg a hazai és nemzetközi normáknak. Továbbá, a látogatás a magyarországi romák elleni gyűlölet-bűncselekmények,⁷ valamint a romák társadalmi befogadását célzó közpolitikai intézkedések követését is szolgálta.⁸ A gyűlölet-bűncselekményekkel, illetve romaellenes incidensekkel kapcsolatos közelmúltbeli fejleményeket a jelen riport I. függeléké mutatja be.

A DIEJH küldöttsége – Michael Georg Link, a DIEJH igazgatójának vezetésével – Budapesten és Miskolcon tett látogatást, és találkozott az országos és a helyi hatóságok, a nemzeti szintű emberi jogi intézmények, a civil társadalom és a roma közösség képviselőivel.⁹ Látogatást tettek a miskolci számozott utcák környékén is, és beszéltek az ott lakó romákkal. A küldöttség hálás minden közlőjének a helyszíni vizsgálat lefolytatásában való szíves közreműködésért, valamint nagyra értékeli a magyar kormány segítő hozzájárulását az előkészületekhez.

A jelen riport elsődlegesen a küldöttség helyszíni vizsgálatának során szerzett tapasztalatokra épül, amelyeket a DIEJH a látogatást megelőzően és követően kutatással egészített ki. Azok az információk, amelyeket a magyar kormány bocsátott a DIEJH rendelkezésére a miskolci romák helyzetével kapcsolatban – a tárgyban folytatott hivatalos levelezés során – a jelen riport III. függelékében érhetőek el.¹⁰

⁵ Levél a DIEJH részéről ODIHR Boros Miklós nagykövetnek, Magyarország Állandó EBESZ-képviselő vezetőjének (2014. július 22.); Cibere Károly államtitkár levele a DIEJH-nek (2014. szeptember 17.); levél a DIEJH részéről Pröhle Gergely nagykövetnek / nemzetközi és európai uniós ügyekért felelős helyettes államtitkárnak (2014. november 12.); Pröhle Gergely nagykövet levele a DIEJH-nek (2014. december 19.); levelek a DIEJH részéről Balog Zoltán emberierőforrás-miniszternek (2015. április 1. és 2015. december 9.), valamint Balog Zoltán levele a DIEJH-nek (2016. január 28.).

⁶ „Addressing Violence, Promoting Integration. Field Assessment of Violent Incidents against Roma in Hungary: Key Developments, Findings and Recommendations, June-July 2009”, OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights, 2010. június 15., <<http://www.osce.org/odihr/68545?download=true>>.

⁷ Különös figyelmet kapott a 2010-es DIEJH-jelentésében szereplő 1., 2., 6c., 6e., 7., 8. és 9. számú ajánlások megvalósítása (DIEJH, *i.m.*, 6. l.j., 49–52. o.). A gyűlölet-bűncselekményekkel és a romaellenes felvonulásokkal kapcsolatos későbbi fejleményekről lásd a jelen riport I. függelékét.

⁸ Különös figyelmet kapott a 2010-es DIEJH-jelentésében szereplő 14. és 15. számú ajánlások megvalósítása (DIEJH, *i.m.*, 6. l.j., 53. o.).

⁹ A küldöttségi tagok, valamint a küldöttség számára közléssel szolgálók listáját lásd jelen riport II. függelékében.

¹⁰ Lásd: 5. l.j.

2. A HELYSZÍNI VIZSGÁLAT EREDMÉNYEI

2.1. Háttér-információ

Magyarországon a romák alkotják a legnagyobb lélekszámú etnikai kisebbséget. Hivatalosan 315 583 személy vallotta magát romának a 2011-es népszámlálás során,¹¹ azonban civil források szerint a Magyarországon élő romák száma ennél magasabb, mintegy 750 000-re tehető, ami az ország teljes népességének 7,49 százalékát jelenti.¹² A romák gazdasági és társadalmi helyzete jelentősen eltér a nem romákétól. A romák körében 95 százalékos az írástudás – egy olyan országban, ahol az írástudás egyébként általánosnak tekinthető –, és a romák a formális oktatásban elért szint tekintetében is elmaradnak a többségi társadalomtól: a felnőtt roma férfiak mindössze 20 százaléka, a roma nőknek pedig csupán 12 százaléka szerez középfokú végzettséget.¹³ Hasonló különbségek jellemzik a foglalkoztatás területét is: a romák esetében a nők foglalkoztatottsági rátája mindössze 13 százalék, a férfiaké pedig 34 százalék. A romák gyakran válnak gyűlölet-bűncselekmények célpontjaivá; ez 2008 és 2009 folyamán vált különösen észlelhetővé, amikor is számos roma ember vált szélsőségesek által elkövetett gyilkosságok áldozatává, ami a DIEJH-t magyarországi helyszíni vizsgálat lefolytatására készítette.¹⁴

Magyarország a Roma Integráció Évtizede 2005–2015 elnevezésű kormányközi kezdeményezésben való részvétele során közpolitikai dokumentumok sorát dolgozta ki a romák társadalmi integrációja érdekében. Ennek keretében (2007-ben) Magyarország stratégiai dokumentumot fogadott el Roma Integráció Évtizede Stratégiai Terv címmel, amely a lakhatásra vonatkozó tennivalókra is kiterjedt, ennek körében fő célként határozta meg a szegregáció csökkentését települési és regionális szinten.¹⁵ A stratégiai tervhez a 2008–2009-es időszakra vonatkozóan kétéves intézkedési terv is járult.¹⁶

2011-ben Magyarország – mint az Európai Unió (EU) soros elnökségi tisztét betöltő állam – szerepe különösen hangsúlyossá vált, a Nemzeti Romaintegrációs Stratégiák Európai Uniósi Keretrendszere elfogadásában pedig hangadóként vett részt. Ugyanebben az évben Magyarország – „Mélyszegénység, gyermekszegénység, romák” alcímmel – Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégiát fogadott el.¹⁷ Az eredetileg a 2011–2020-es időszakra

¹¹ „Local Engagement for Roma Inclusion (LERI) Project. Community Summary Mátraverebély, Hungary”, European Union Agency for Fundamental Rights, <http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/leri_community_summary_-_matraverbely_-_hungary_-_en.pdf>.

¹² „10 Facts about Hungarian Roma”, ERRC, 2015. október 20., <<http://www.errc.org/article/10-facts-about-hungarian-roma/4426>>.

¹³ Az ENSZ Fejlesztési Programja (United Nations Development Programme – UNDP) – Világbank (World Bank – WB) – Európai Bizottság (European Commission – EC), Regional Roma Survey 2011, <<http://www.eurasia.undp.org/content/rbec/en/home/ourwork/sustainable-development/development-planning-and-inclusive-sustainable-growth/roma-in-central-and-southeast-europe/roma-data.html>>.

¹⁴ DIEJH, *i.m.*, 6. lj. A gyűlölet-bűncselekményekkel és a romaellenes felvonulásokkal kapcsolatos későbbi fejleményekről lásd a jelen riport I. függelékét.

¹⁵ 68/2007 (VI.28.) OGY határozat a Roma Integráció Évtizede Program Stratégiai Tervről, Országgyűlés, 2007, <http://www.romadecade.org/cms/upload/file/9296_file18_hungarian-nap_hu.pdf>.

¹⁶ 1105/2007. (XII. 27.) Korm. határozat a Roma Integráció Évtizede Program Stratégiai Tervhez kapcsolódó, a 2008–2009. évekre szóló kormányzati intézkedési tervről, <http://www.romadecade.org/cms/upload/file/9296_file19_hungarian-action-plan-2008-2009-en.pdf>.

¹⁷ „Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia – mélyszegénység, gyermekszegénység, romák – (2011–2020)”, Budapest, 2011. november, Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium, Társadalmi Felzárkózásért Felelős Államtitkárság, <<http://romagov.kormany.hu/download/8/e3/20000/Strat%C3%A9gia.pdf>>.

vonatkozó stratégiát 2014-ben átdolgozták.¹⁸ A DIEJH magyarországi közlöi szerint az átdolgozást illetően nem került sor előzetes konzultációra a civil társadalommal.¹⁹ A stratégiát illetően a közlők elismerően nyilatkoztak a helyzetelemző rész átfogó voltáról, ugyanakkor bírálattal illették a dokumentumot az indikátorok hiánya, valamint a diszkrimináció, illetve a szegregáció elleni fellépésre vonatkozó tervek tisztázatlansága miatt. A leginkább kritikus tényezőnek azonban azt tartották, hogy megítélésük szerint hiányzik a politikai eltökéltség – különösen helyi szinten – a stratégia rendelkezéseinek megvalósítására.

Az átdolgozott stratégia 2015 szeptemberében intézkedési tervvel egészült ki.²⁰ A DIEJH 2015. június–júliusi látogatása idején az intézkedési terv előzetes változatát még nem tették elérhetővé a nyilvánosság számára, és a DIEJH-küldöttséggel találkozó civilek sem tudták kommentálni a tervezetet; későbbi levélváltások során viszont azt közölték, hogy a terv két célzott intézkedést tartalmaz a romák által lakott szegregátumokra vonatkozóan, amelyek alapján komplex infrastruktúrafejlesztési és lakhatási programok indítása várható, reflektálatlanul hagyva a Magyarországon jelenleg hasonló elveken működő komplex programokat ért kritikákat. Azt is megjegyezték, hogy az intézkedési terv nem tartalmaz antidiszkriminációs intézkedéseket a stratégia által lefedett tematikus területek egyikére vonatkozóan sem.²¹

A magyarországi romák lakhatási helyzetét a közösség legaggasztóbb emberi jogi problémái egyikének tartják a civil társadalom azon képviselői, akikkel a DIEJH találkozott. Magyarországon sok roma él rossz lakhatási körülmények között. Az ENSZ Fejlesztési Programjának 2011-es felmérése alapján a túlnyomórészt romák által lakott magyarországi településeken a roma háztartások 30 százalékának nincs hozzáférése a vízvezeték- illetve a csatornahálózatához; a családok 35 százaléka romos épületekben, illetve szegregátumokban él; a háztartások 5 százalékában pedig nincs áramellátás.²² A háztartások 60 százaléka esetében a lakók nem tulajdonosai az ingatlanoknak, a háztartások 9 százaléka esetében önkormányzati tulajdonú ingatlan jelenti az otthont, és a felmérés során megkérdezett romák nem kevesebb mint harmada kilakoltatástól tart.²³ Magyarországon az alapvető jogok biztosa szerint mintegy 1600 szegregátumot tartanak nyilván.²⁴

Ami a lakhatás területén a romákat érintő, közelmúltbeli szakpolitikai fejleményeket illeti, 2015 márciusában az Emberi Erőforrások Minisztériuma előterjesztette „A teletszerű lakhatás kezelését megalapozó szakpolitikai stratégia” tervezetét a 2014–2020-as időszakra

¹⁸ „Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia II., Tartósan rászorulók – szegény családban élő gyermekek – romák (2011–2020)”, Emberi Erőforrások Minisztériuma Szociális és Társadalmi Felzárkózásért Felelős Államtitkárság, 2014. szeptember, <http://www.kormany.hu/download/1/9c/20000/Magyar%20NTFS%20II%20_2%20mell%20_NTFS%20II.pdf>.

¹⁹ Civil aktivisták közlése a DIEJH-küldöttség számára, Budapest, 2015. június 29.

²⁰ 1672/2015. (IX. 22.) Korm. határozat „A Magyar nemzeti társadalmi felzárkózási stratégia II. végrehajtásának a 2015–2017. évekre szóló kormányzati intézkedési tervéről”, <http://romagov.kormany.hu/download/c/20/21000/MNTFS%20int%C3%A9zked%C3%A9si%20terv%202015_2017.pdf>.

²¹ Az ERRC részéről a DIEJH-nek küldött e-mailben szereplő közlés, 2015. december 17.

²² Tatjana Peric, „The Housing Situation of Roma Communities: Regional Roma Survey 2011”, United Nations Development Programme, 2012, <<http://www.eurasia.undp.org/content/dam/rbec/docs/The-housing-situation-of-Roma-communities.pdf>>.

²³ Peric, *i.m.*, 22. l.j.

²⁴ Az Alapvető Jogok Biztosa Hivatalának közlése a DIEJH-küldöttség számára, Budapest, 2015. június 29.

vonatkozóan,²⁵ ám ezt a stratégiát a DIEJH helyszíni vizsgálatot célzó látogatásának idején még nem fogadták el. Időközben a Jobbik Magyarországért Mozgalom (Jobbik) országgyűlési képviselői élesen bírálták a stratégiatervezetet, az abban szereplő rendelkezések némelyikét provokatívnak minősítve, illetve megkérdőjelezve az ebbe az irányba tett lépések bármelyikének hasznosságát.²⁶

A Roma Integráció Évtizede Program keretében a romák lakhatása terén tett előrehaladásra vonatkozó jelentésében a magyar kormányzat egyrészt a szociális városrehabilitáció jegyében kiírt pályázatait, másrészt a komplex telep-programját (TÁMOP 5.3.6.) hangsúlyozta.²⁷ A Roma Integráció Évtizede Program megvalósulását vizsgáló civil monitoringjelentés azonban azt hangsúlyozta, hogy a szociális lakhatás területén nem történtek érdemi intézkedések; hogy bizonyos fejlemények negatívnak tekinthetők a lakhatási szegregáció, illetve az esélyegyenlőségi elvek szempontjából; és hogy a lakhatással kapcsolatos intézkedéseket kizárólag EU-s forrásokból finanszírozták, hazai forrásokat pedig nem használtak fel a lakhatási biztonság fokozására.²⁸

Ami a szociális lakhatásra vonatkozó magyarországi szakpolitikát általánosságban illeti, a magyar civil társadalom szereplői arra hívták fel a figyelmet, hogy hiány van a megfizethető lakhatási lehetőségekből, azon belül is elsősorban az olcsó bérlakásokból; illetve arra, hogy az erre a célra bevonható magán- vagy köztulajdonú lakásállomány jelentős része üresen áll vagy leromlott állagú.²⁹ Továbbá, noha az állami költségvetés jelentős összegeket különít el lakhatási célokra, a támogatások elsősorban nem a szegényeket célozzák, hanem a középosztálybeliekre, illetve az ingatlantulajdonosokra fókuszálnak.³⁰

Végül fontos megemlíteni azt is, hogy Magyarország a megfelelő lakhatáshoz való jogot, valamint a diszkrimináció és a rasszizmus leküzdését illetően számos nemzetközi emberi jogi egyezményben részes. A Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya biztosítja a megfelelő életszínvonalhoz – és ennek keretében a megfelelő lakhatáshoz³¹ – való jogot, a Nemzetközi egyezmény a faji megkülönböztetés valamennyi formájának kiküszöböléséről pedig tiltja a faji megkülönböztetést a lakhatáshoz való jog élvezete tekintetében.³² Az Emberi Jogok Európai Egyezménye tiltja a faji

²⁵ „A teletszerű lakhatás kezelését megalapozó szakpolitikai stratégia”, Emberi Erőforrások Minisztériuma, Szociális Ügyekért és Társadalmi Felzárkózásért Felelős Államtitkárság, 2015. március, <<http://www.kormany.hu/download/3/a6/40000/Lakhat-Strat.pdf>>.

²⁶ „Hegedűs Lorántné: Provokáció a lakhatás támogatása”, *Magyar Nemzet Online*, 2015. március 20., <<http://mno.hu/belfold/hegedus-lorantne-provokacio-a-lakhatas-tamogatasa-1278135>>.

²⁷ „A Roma Integráció Évtizedének 2014-es értékelő jelentése – Magyarország”, Roma Integráció Évtizede Titkárság Alapítvány, 2015, 22–23. o., <http://www.romadecade.org/cms/upload/file/9811_file8_hu-2014.pdf>.

²⁸ „Updated Civil Society Monitoring Report on the Implementation of the National Roma Integration Strategy and Decade Action Plan in 2012 and 2013 in Hungary”, Decade of Roma Inclusion Secretariat Foundation, 2013, 29–32. o., <http://www.romadecade.org/cms/upload/file/9270_file30_hu_updated-civil-society-monitoring-report.pdf>.

²⁹ Éves jelentés a lakhatási szegénységről”, Habitat for Humanity Magyarország, 2015, 5–8. o., <http://www.habitat.hu/files/HABITAT_2014_lakhatasi_jelentes_hosszu_1109.pdf>.

³⁰ *Uott*.

³¹ ENSZ Közgyűlés, Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya; Magyarország 1974-ben ratifikálta (Magyarországon kihirdette az 1976. évi 9. törvényerejű rendelet az Egyesült Nemzetek Közgyűlése XXI. ülészakán, 1966. december 16-án elfogadott Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya kihirdetéséről), 11. cikk, <http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=97600009.TVR>.

³² ENSZ Közgyűlés, Nemzetközi egyezmény a faji megkülönböztetés valamennyi formájának kiküszöböléséről; Magyarország 1967-ben ratifikálta (Magyarországon kihirdette az 1969. évi 8. törvényerejű rendelet a faji megkülönböztetés valamennyi formájának kiküszöböléséről New Yorkban 1965. december 21-én elfogadott

megkülönböztetést,³³ illetve biztosítja a háborítatlan – hatósági beavatkozástól (például kényszerkilakoltatástól) mentes – otthonhoz, valamint a családi élet tisztelőben tartására való jogot.³⁴ Végül, jóllehet a lakhatási jogok nem esnek a közvetlen hatáskörébe az Európai Uniónak, amelynek Magyarország is a tagállama, az Európai Unió Alapjogi Chartája elismeri és tisztelőben tartja a jogot a lakástámogatásra,³⁵ azon túl, hogy általános diszkriminációellenes rendelkezéseket is tartalmaz.³⁶ Azok a nemzetközi egyezmények, amelyeknek Magyarország részes állama, „jogsabályi kihirdetés révén a magyar jogrendszer részévé váltak”.³⁷

2.2. A romák lakhatási helyzete Miskolcon

Miskolc egy északkelet-magyarországi város, Borsod-Abaúj-Zemplén megye közigazgatási központja. A romák alkotják a legnagyobb lélekszámú etnikai kisebbséget a megyében: a 2011-es népszámlálás során 58 246-en vallották magukat romának, miközben a megye összlakossága 686 266 fő.³⁸ Miskolc városában, melynek lakossága 167 754 fő, ugyanazon forrás szerint 5441 személy vallotta magát romának. A nem hivatalos becslések szerint azonban mintegy 25 000 roma él Miskolcon.³⁹ Az egykor erőteljesen iparosodott várost, Miskolcot ma szegénység és munkanélküliség jellemzi, különösen a roma lakosság körében, akik elsősorban Miskolc külső részein élnek, tizenhárom demográfiaileg koncentrált területen. Ezek egyike a számozott utcák környéke. A városi önkormányzatot 2010 óta az országos szinten kormányzó párt, a Fidesz (Fidesz – Magyar Polgári Szövetség) vezeti. A 2014-es választások során a Fideszre nézve komoly fenyegetést jelentett a nacionalista Jobbik (Jobbik Magyarországért Mozgalom); a Fidesz mindazonáltal megnyerte a választásokat, jóllehet, csekély előnnyel.⁴⁰ Az országos szinten működő Országos Roma Önkormányzat (ORÖ) mellett Miskolcon is van települési szintű roma nemzetiségi önkormányzat (Miskolc Megyei Jogú Város Roma Nemzetiségi Önkormányzata).

nemzetközi egyezmény kihirdetéséről), 5. cikk e) pont (iii) alpont,
<http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=96900008.TVR>.

³³ Európa Tanács, Emberi Jogok Európai Egyezménye; Magyarország 1992-ben ratifikálta (Magyarországon kihirdette az 1993. évi XXXI. törvény az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről), 14. cikk, <http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=19100.29566>.

³⁴ *Uott.* 8. cikk.

³⁵ Az Európai Unió Alapjogi Chartája, 2012. október 26., 34. cikk (3), <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A12012P%2FTXT>>.

³⁶ A vonatkozó EU-jogsabályok teljeskörű áttekintését lásd: <http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/law/index_en.htm>.

³⁷ „Written Comments by the ERRC Concerning Hungary for Consideration of the European Commission on the Transposition and Application of the Race Directive and on the Legal Issues Relevant to Roma Integration”, European Roma Rights Centre, 2013, <<http://www.errc.org/cms/upload/file/hungary-red-written-comments-5-april-2013.pdf>>.

³⁸ „Népszámlálás 2011”, Központi Statisztikai Hivatal,
<http://www.ksh.hu/nepszamlalas/tablak_teruleti_05?lang=hu>.

³⁹ Cristina Bangau, „Displacing the Roma in Miskolc: between the rhetoric of slum eradication and the ethnicization of poverty”, Romedia Foundation, 2014. október 1.,
<<https://romediafoundation.wordpress.com/2014/10/01/displacing-the-roma-in-miskolc-between-the-rhetoric-of-slum-eradication-and-the-ethnicization-of-poverty/>>.

⁴⁰ James Traub, „Shattered Factories and Rants against the Roma”, Foreign Policy, 2015. október 29.,
<<http://foreignpolicy.com/2015/10/29/shattered-factories-and-rants-against-the-roma-miskolc-viktor-orban-hungary/>>.

Ami a közelmúltbeli helyi lakhatáspolitikai intézkedéseket illeti, két városi szintű stratégiai dokumentum említendő az ügy kapcsán:⁴¹ elsőként a 2008–2013-as időszakra vonatkozó Integrált Városfejlesztési Stratégia, amelyet 2014 szeptemberében az Integrált Településfejlesztési Stratégia követett. Az előbbinek részét képezte egy Anti-szegregációs Terv, amely a szegregátumok – köztük a számozott utcák – felszámolására irányult, a stratégia egyúttal mobilizációs terveket is tartalmazott a célterületek lakói számára (az áttelepítendő bérlők elhelyezésére vonatkozóan), az új lakókörnyezetben való elhelyezésük során annak megelőzését célozva, hogy új szegregátumok jöjjenek létre, valamint forrásokat is biztosítva az intézkedések megvalósítására.⁴² A 2014-es stratégia viszont nem vetít elő semmilyen konkrét lépést a deszegregáció irányába. Ami a számozott utcákat illeti, a 2014-es stratégia a környék felszámolását tűzi ki célul „a stadionhoz kapcsolódó ingatlanfejlesztés miatt”;⁴³ vagyis a közelben lévő Diósgyőri VTK futballstadion újjáépítéséhez szükséges terület biztosítása érdekében. Mindezek a fejlemények a szociális lakhatási szolgáltatások fokozatos romlásának kontextusában történnek: míg 2008-ban az önkormányzati bérlakások 90 százaléka szociális alapon volt kiutalható, ez az arány 15 százalékra csökkent.⁴⁴ Az alapvető jogok biztosa szerint országszerte ugyanez a tendencia érvényesül a szociális lakhatáshoz való hozzáférés terén, miközben a munkanélküliség növekedése és egyéb társadalmi jelenségek megnövelték a szociális lakhatás iránti igényt.

A minden magyarországi önkormányzatra vonatkozó előírásnak megfelelően Miskolcnak is van helyi esélyegyenlőségi programja a 2013–2018-as időszakra vonatkozóan, amelyben a romák olyan csoportként kapnak említést, akik a szegény környékek lakosságának túlnyomó részét képezik, és akik számára (2014-től) különféle szolgáltatásokat kell nyújtani.⁴⁵

A DIEJH-küldöttségnek számos közlő számolt be arról az aggasztó jelenségről, hogy miskolci önkormányzat részéről gyakorlattá váltak a romaellenes intézkedések, már a helyi rendelet 2014-es módosítása előtt is, illetve, hogy a városi közéleti szereplők gyakran tettek romaellenes kijelentéseket. Tudósítások szerint például 2013 februárjában Kriza Ákos, Miskolc polgármestere bejelentette, hogy meg kívánja tisztítani a várost az „antiszociális”, „deviáns” romáktól; azoktól, akik állítólag jogosulatlanul részesültek a Fészekrakó Program keretében lakhatási kedvezményekben, valamint azoktól, akik szociális alapú bérlakásokban laknak, és lakbér-, illetve közműtartozásuk van. A szavai a kilakoltatássorozat kezdetét jelezték: abban a hónapban ötven lakást ürítettek ki, az érintett kategóriába tartozó összesen 273 közül.⁴⁶ Korábban, 2009 májusában a város akkori rendőrkapitánya „cigánybűnözés”-ről

⁴¹ A DIEJH magyarországi adatközlői szerint Miskolcon a szegregáció, illetve a deszegregációs erőfeszítések és intézkedések hosszú múltra tekintenek vissza; ám ennek elemzése meghaladná a jelen riport tartalmi kereteit.

⁴² „Equal Treatment Authority condemns the town of Miskolc for failure to adequately plan and prepare the winding up of segregated Roma neighbourhoods”, European Network of Legal Experts in Gender Equality and Non-discrimination, 2015. augusztus 25.,
<http://www.equalitylaw.eu/index.php?option=com_edocman&task=document.viewdoc&id=2924&Itemid=295>.

⁴³ *Uott.*

⁴⁴ „Ombudsman’s report on housing discrimination in Miskolc and neighbouring towns”, European Network of Legal Experts in Gender Equality and Non-discrimination, 2015. június 5.,
<http://www.equalitylaw.eu/index.php?option=com_edocman&task=document.viewdoc&id=2893&Itemid=295>.

⁴⁵ „Miskolc Megyei Jogú Város Helyi Esélyegyenlőségi Programja, 2013–2018,
<http://www.miskolc.hu/sites/default/files/dokumentumok/csatolmanyok/hep_miskolc.pdf>.

⁴⁶ „Memorandum on the lawfulness under European and international law of amendment to Miskolc social housing law”, European Roma Rights Centre, 2014. június 25.,
<<http://www.errc.org/cms/upload/file/memorandum-miskolc-hungary-25-june-2014.pdf>>. A Fészekrakó

beszél, ami mintegy – miképp azt néhány civil szervezet látja – előkészítette a talajt a helyi szabályozás későbbi, diszkriminatív irányú módosítása számára.⁴⁷ A DIEJH-küldöttség közlöi arról is beszámoltak, hogy a nyilvánvalóan önkormányzati kötődésű helyi napilap gyakran ír a „cigánybűnözés”-ről, és ezáltal a romák ellen hangolja a közvéleményt. Roma aktivisták hangsúlyozott véleménye szerint Miskolcon a megközelítés szekuritizálása („biztonságiasítása”) zajlik: a szegregált, főként romák által lakott városrészek mint „a bűnözés melegágyai” jelenítődnek meg, a felszámolásukat pedig „bűnmegelőzési intézkedés”-ként találják.

2.3. A helyi lakhatáspolitikai kilakoltatásokhoz vezető változásai

A 2014-es év során a DIEJH-hez olyan közlések jutottak el, amelyek szerint Miskolc városának roma lakóit a megfelelő lakhatáshoz való joguk érvényesülése tekintetében hátrányos megkülönböztetés éri. Kezdetként 2014. május 8-án Miskolc Megyei Jogú Város Önkormányzatának Képviselő-testülete – a miskolci önkormányzat – megszavazta a lakások bérletéről szóló 25/2006. (VII.12.) önkormányzati rendelet módosítását.⁴⁸ A rendelet által bevezetett intézkedések az „avult telepek” felszámolását célozzák, illetve az alacsony komfortfokozatú szociális bérlakások övezeteinek megszüntetését irányozzák elő Miskolcon, elsősorban a számozott utcákra összpontosítva.

Az idő tájt a számozott utcák környéke a közlők szerint mintegy 900 ember – feltehetőleg több mint 200 család – számára jelentette az otthont, akik a százévesnél régebbi, egy- vagy kétemeletes házakban található, alacsony komfortfokozatú szociális bérlakásokban éltek. Különböző önkormányzati tisztségviselők „gettó”-ként utaltak a környékre.⁴⁹ A média is közvetítette, amint a hatóságok néhány képviselője a környékbeli „drogkereskedőkre” és „drogfogyasztókra” utalt,⁵⁰ és mintegy 35 000 ember írta alá a petíciót a „nyomortelepek” felszámolásáért,⁵¹ amelyet feltehetően szélsőjobboldali Jobbik párt indított. A telepre ellátogató DIEJH-küldöttség azonban hajlik arra, hogy a számozott utcák környékének illetően negatív ábrázolását pontatlannak tartsa.

A módosított rendelet értelmében az önkormányzat 2 millió forintig terjedő összegű (mintegy 6700 eurónyi) kompenzációt ajánlott azon bérlőknek, akik hajlandók felmondani alacsony komfortfokozatú szociális bérlakásra vonatkozó szerződésüket; ugyanakkor a kompenzáció tekintetében néhány ellentmondásos feltételt határoztak meg: a szerződés felmondását követően kompenzációban részesülő bérlőknek ingatlanvásárlásra kell fordítaniuk a kompenzációt, csakis Miskolc területén kívül fekvő ingatlan vásárolható, amelyet öt éven belül nem lehet sem értékesíteni, sem jelzáloggal terhelni.

Program keretében gyermeket nevelő családok igényelhetnek államilag támogatott hitelt lakásvásárlási és lakásépítési célra Magyarországon.

⁴⁷ „Hungarian City Set to ‘Expel’ Its Roma”, European Roma Rights Centre, 2014. június 25., <<http://www.errc.org/article/hungarian-city-set-to-expel-its-roma/4293>>.

⁴⁸ Lásd: <<http://todo.miskolc.hu/hcr/6phdoc/3330.pdf>>.

⁴⁹ „Újabb nyomortelepen indult el a bontás”, *Minap*, Miskolc, 2014. szeptember 16., <<http://minap.hu/cikkek/ujabb-nyomortelepen-indult-el-bontas>>.

⁵⁰ Bangau, *i.m.*, 39. lj.

⁵¹ „Controversies over the Roma of Miskolc and around the Roma holocaust”, BudaPost, 2014. augusztus 11., <<http://www.budapost.eu/2014/08/controversies-over-the-roma-in-miskolc-and-around-the-roma-holocaust>>.

Emberi jogi csoportok azt állították, hogy a szociális lakhatásra vonatkozó, módosított rendelet diszkriminatív, és arra irányul, hogy a romákat a városhatáron kívülre űzze.⁵² Ugyanis – médiaforrások és az ügyet figyelemmel kísérő civil szervezetek szerint – az alacsony komfortfokozatú szociális bérlakások lakói elszegényedett romák.⁵³ A jobb minőségű, összkomfortos szociális bérlakások bérlőire – akik többnyire nem romák – ugyanakkor nem alkalmaztak megszorításokat,⁵⁴ számukra fennmaradt a lehetőség, hogy Miskolcon belül költözzenek máshová.⁵⁵ A városból kiköltöző bérlők elvesztik a szociális ellátásokra való jogosultságukat is Miskolcon, mivel ki kell jelentkezniük a lakcímükről, és ezt követően attól az önkormányzattól igényelhetnek ellátást, ahol a továbbiakban tartózkodni fognak,⁵⁶ bármiféle arra vonatkozó garancia nélkül, hogy végül hozzá is jutnak az ellátáshoz. Továbbá, a kompenzációként ajánlott összegért csak hátrányos helyzetű környékeken tudnának ingatlant vásárolni.⁵⁷ A rendelet elfogadása azt is jelentette az alacsony komfortfokozatú szociális bérlakások bérlői számára, hogy nem maradhatnak tovább a lakóhelyükül szolgáló környékeken, mivel az ezeken a környékeken lévő épületeket bontásra jelölte ki a rendelet. Másfelől, a rendeletmódosítás hatására számos Miskolc-környéki önkormányzat (Abaújszántó, Hagony, Monok, Rudabánya, Sátoraljaújhely, Sajókaza, Szerencs, Taktaharkány és Vilyvitány) vezetett be új szabályozást, megakadályozandó, hogy a miskolci romák esetleg a település területére költözhesse; minderről alább (a 2.5. fejezetben) részletesebben beszámol a jelen riport.⁵⁸

Említést kapott az is, hogy a helyi hatóságok nem folytattak konzultációt a helyi roma közösséggel, illetve nem ajánlottak fel alternatív lakhatási lehetőséget.⁵⁹ Mindössze két családról lehet tudni, akiknek alternatív szociális lakhatás biztosítottak Miskolcon, és akik az Avas-lakótelepre⁶⁰ költöztek;⁶¹ a DIEJH magyarországi közlői szerint a családok számára nyújtott alternatív lakhatás színvonala alacsonyabb volt az eredeti bérleményükhöz képest.⁶² Mindezek mellett, a közlők szerint a kilakoltatás következményei közül a lakcímkartya bevonása tűnik az egyik legjelentősebb kockázati tényezőnek: ennek következtében lehetetlenné válik az egészségügyi szolgáltatásokhoz, a szociális ellátásokhoz és az oktatáshoz való hozzáférés, ami a gyermekek családból való kiemelését és állami gondozásba vételét is eredményezheti.⁶³ Az önkormányzat időközben igen szigorú feltételek mellett írt ki

⁵² ERRC, *i.m.*, 47. l.; „Diszkriminatív a miskolci lakásrendelet módosítása”, TASZ, 2014. június 26., <<http://tasz.hu/romaprogram/diszkriminativ-miskolci-lakasrendelet-modositasa>>.

⁵³ „Meggzavarták a gettórendeletet”, *Népszabadság*, 2014. május 8., <<http://nol.hu/belfold/meggzavartak-a-gettorendeletet-1460837>>.

⁵⁴ ERRC, *i.m.*, 47. l.

⁵⁵ „Hungary – Municipality adopts discriminatory legislation to prevent Roma from moving into town”, European Equality Law Network, 2014. szeptember 29., <<http://www.equalitylaw.eu/country/hungary>>.

⁵⁶ *Uott*.

⁵⁷ ERRC, *i.m.*, 46. l.

⁵⁸ A szomszédos önkormányzatok intézkedéseiről, illetve a bíróságok és az emberi jogi intézmények válaszlépéseiről lásd a jelen riport „Láncerakció a Miskolc-környéki önkormányzatok körében”, valamint „A magyar hatóságok reakciói” című fejezeteit.

⁵⁹ Bangau, *i.m.*, 39. l.

⁶⁰ A miskolci Avas-lakótelep a kommunizmus idején épült, lakhatást biztosítandó az új gyárakban elhelyezkedő több ezernyi munkásnak. Romák és nem romák egyaránt élnek itt – a roma családok közül sokan szegénységben. Beszámolóik szerint a lakótelepek az utóbbi évtizedben – részben a Fészekrakó Programhoz kapcsolódó helyi fejlemények következtében – romlott a hírneve, illetve romlottak az életkörülmények is ebben a városrészben. Bővebben lásd: „March by far right raises concerns for Hungary’s Roma”, BBC website, 2012. október 18., <<http://www.bbc.com/news/world-europe-19992263>>

⁶¹ „Vagyonokért bérelnek fakunyhókat a számozott utcai szegények”, *Abcug.hu*, 2015. december 14., <<http://abcug.hu/vagyonokert-berelnek-fakunyhokat-a-szamoszott-utcai-szegenyek/>>.

⁶² Civil aktivisták közlése a DIEJH-küldöttség számára, Budapest, 2015. június 29.

⁶³ Bangau, *i.m.*, 39. l.

egy másik lakáspályázatot, amely az érintett emberek többsége számára elérhetetlenné tette ezt a lakhatási lehetőséget.⁶⁴ A feltételek olyan mértékű forrásokat igényeltek; amekkorát a szociális lakhatást igénybe vevő, hátrányos helyzetű roma családok nem tudtak biztosítani, illetve vállalni: többek között magasabb bérleti díjról volt szó, az épületek felújítási költségeinek fedezéséről vagy a bérleti szerződésnek közjegyző általi – a bérlő költségére történő – hitelesítéséről.⁶⁵ Megemlítendő az is, hogy a roma nők különösen sérülékeny helyzetben vannak a kilakoltatások során és a kilakoltatásokat követően, lakhatási jogaikról, illetve az általuk igénybe vehető egyéb szociális lakhatási lehetőségekről pedig gyakran nem rendelkeznek információval – a társadalmi kirekesztettség, a formális oktatásban való részvétel hiánya, illetve az interszekcionális diszkrimináció miatt, amellyel nőként és romaként szembesülnek.⁶⁶

A lakhatáspolitikai megváltoztatását bírálók egyikeként egy civil szervezet, a Társaság a Szabadságjogokért (TASZ) panaszt nyújtott be az alapvető jogok biztosának 2014. június 16-án.⁶⁷ A rendeletmódosításra reagálva a miskolci roma közösség demonstrációt szervezett – ellenezve és „deportálási határozat”-nak nevezve az önkormányzati rendeletet –,⁶⁸ amelyet a helyi roma közösség újabb, 2014. június 25-én tartott tiltakozása követett,⁶⁹ valamint egy petíció a rendelet megsemmisítése érdekében, amelyet 1800 személy aláírásával nyújtottak át Kriza Ákos polgármesternek.⁷⁰ Mindezek mellett az Európai Roma Jogok Központja (European Roma Rights Centre – ERRC) jogi elemzést nyújtott be⁷¹ a helyzetről az Európai Bizottságnak 2014 júniusában; azt állítva, hogy az önkormányzati rendelet szembe megy az Európai Unió (EU) Faji Egyenlőségi Irányelvével, valamint sürgetve az Európai Bizottságot, hogy tegyen intézkedést Magyarországgal szemben.⁷²

Az eset még több nemzetközi figyelmet kapott 2014 júliusában, amikor az Amnesty International szintén arra szólította fel Miskolc polgármesterét, hogy állítsa le a rendelet által célzott családok kilakoltatását.⁷³ Az Amnesty International levelében „aggodalmát fejezi ki amiatt, hogy a nemzetközi emberi jogi dokumentumok és normák által előírt jogi és eljárási garanciák hiányában a »számozott utcák« tervezett kilakoltatása erőszakos kilakoltatásba fordulhat, ami az alapvető emberi jogok megsértése”, megemlítve az érintett családokkal folytatott konzultáció hiányát is, valamint „a kilakoltatás lehetséges alternatíváinak feltérképezése” – ami „kulcsjelentőségű a kényszerkilakoltatások elkerülése szempontjából” – elmaradását is.⁷⁴

A Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Jogvédő Iroda (NEKI) ugyanebben a hónapban panaszt nyújtott be Miskolc Város Képviselő-testülete ellen az Egyenlő Bánásmód Hatósághoz

⁶⁴ „Miskolc Roma opt for Canada”, Budapest Sentinel, 2015. május 14., <<http://budapestsentinel.com/articles/miskolc-roma-opt-for-canada/>>.

⁶⁵ Az ERRC részéről a DIEJH-nek küldött e-mailben szereplő közlés, 2015. december 17.

⁶⁶ Tatjana Peric, „Women’s Land and Housing Right in Eastern Europe and Central Asia”, 2011, kézirat, készült az ENSZ megfelelő lakhatáshoz való joggal foglalkozó különmegbízottjának felkérésére.

⁶⁷ Lásd: <<http://tasz.hu/files/tasz/imce/ombuds-miskolc-lakasrendelet-kiem.pdf>>.

⁶⁸ „Deportálásuk ellen tüntetnek miskolci romák”, *Népszabadság*, 2014. május 6., <<http://nol.hu/belfold/deportalasuk-ellen-tuntetnek-miskolci-romak-1466291>>.

⁶⁹ ERRC, *i.m.*, 47. lj.

⁷⁰ „500 protest plan to bulldoze Roma housing estate in Miskolc”, Budapest Beacon, 2014. június 26., <<http://budapestbeacon.com/public-policy/500-protest-plan-bulldoze-roma-housing-estate-miskolc/9259>>.

⁷¹ ERRC, *i.m.*, 46. lj.

⁷² *Uott*.

⁷³ „Hungary: Mayor of Miskolc must halt evictions of Roma”, Amnesty International, 2014. július 15., <<https://www.amnesty.org/en/documents/eur27/003/2014/en/>>.

⁷⁴ *Uott*.

(EBH), vagyis ahhoz az állami fórumhoz, amely megbízatása szerint kivizsgálja az egyenlő bánásmód elvének sérelme kapcsán beadott panaszokat, illetve eljárása révén érvényesíti az egyenlő bánásmód elvét azokban az esetekben, amelyekben hátrányos megkülönböztetést állapít meg, az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló törvény alapján.⁷⁵ A NEKI állítása szerint az önkormányzat úgy mondta fel a szerződéseket,⁷⁶ hogy minden lehetőséget felhasznált a határozatlan időtartamú bérleti szerződések határozott időtartamúvá változtatására, a lejárt szerződések meg nem hosszabbítására, illetve a bérleti szerződések lakbér- és közüzemidíj-hátralék miatti felmondására (azokban az esetekben is, amelyekben a bérlők rendezni tudták a fizetési hátralékaikat).⁷⁷ Ezzel szemben az önkormányzat nem tájékoztatta kellő időben a bérlőket, semmilyen módon nem konzultált a bérlőkkel, nem készített semmiféle elemzést az új helyzet várható hatásairól, és nem biztosított semmilyen elhelyezést azon bérlőknek, akiknek lejárt a szerződése.⁷⁸

A vezető magyarországi médiumok⁷⁹ szintén tudósítottak 2014 augusztusának elején az alacsony komfortfokozatú szociális bérlakások övezeteiben élő roma családok kilakoltatásáról Miskolcon. Az egyik tudósítás szerint „[a]z első két kiűritett házból egy mozgáskorlátozott asszonyt és egy kisgyerekes családot tettek utcára”,⁸⁰ más hírforrások szerint a kilakoltatásra a bérlők előzetes értesítése nélkül került sor. Egy másik kilakoltatott személy – egy nyolc hónapos csecsemő anyja – állítása szerint annak ellenére került sor a család kilakoltatására, hogy a lakásbérlettel kapcsolatban minden számlát befizettek.⁸¹ Arról is szóltak a beszámolók, hogy azok a személyek, akiknek kilakoltatási értesítést küldtek, egyszerűen a szerződés felmondásáról kaptak tájékoztatást, részletek vagy indoklás nélkül.⁸²

A kilakoltatásokra válaszul 2014 augusztusában romák tiltakozást szerveztek a miskolci városháza előtt.⁸³ Emellett a TASZ 2014. szeptember 12-én levelet küldött a megyei kormányhivatalnak is, a miskolci önkormányzati intézkedések törvényességi felülvizsgálatát sürgetve.⁸⁴ A miskolci önkormányzat ekkoriban fogadta el az új – fentebb, a 2.2. fejezetben említett – Integrált Településfejlesztési Stratégiát, amely hivatalossá tette a számozott utcák lerombolásának tervét.

A miskolci polgármester olyan kijelentéseket is tett, amelyek világossá tették, hogy a kilakoltatások a helyi roma népességet célozzák. Kriza Ákos 2014. augusztus 21-én, egy sajtóinterjúban azt mondta: „Augusztus végére várhatóan százöt-százötven ingatlanból költöznek ki a szocialisták által betelepített, alulszocializált és mondjuk ki, többségében roma családok. Őszre így hatvan-hetven lakás marad, de mivel látják a hatósági szigorúságunkat,

⁷⁵ „Fontos tudnivalók az Egyenlő Bánásmód Hatóság eljárásáról”, EBH, <<http://www.egyenlobanasmod.hu/article/view/a-hatosagrol>>.

⁷⁶ Miskolci roma aktivisták szerint ezek az intézkedések nem korlátozódtak kizárólag a számozott utcákra, hanem más szegregált városrészeket is érintettek.

⁷⁷ European Network of Legal Experts in Gender Equality and Non-discrimination, *i.m.*, 42. lj.

⁷⁸ *Uott.*

⁷⁹ Források: *Népszava*, Index.hu, *HVG* és *TV2*.

⁸⁰ „Miskolci kilakoltatás”, *Népszava*, 2014. augusztus 6., <<http://nepszava.hu/cikk/1029482-miskolci-kilakoltatas>>.

⁸¹ Hasonló információkat közölt a *TV2* 2014. július 29-én és az *Index.hu* 2014. augusztus 5-én.

⁸² Bangau, *i.m.*, 39. lj.

⁸³ „Miskolc Roma protest against eviction”, *Politics.hu*, 2014. augusztus 7., <<http://www.politics.hu/20140807/miskolc-roma-protest-against- eviction/>>.

⁸⁴ Lásd: <http://m.cdn.blog.hu/at/ataszjelenti/file/S%C3%BAjhely_rendelet-megt%C3%A1m-BAZKorm%C3%A1nyhivatala.pdf>

valószínű, hogy felgyorsulnak az elköltözések. [...] Költözködéseiket figyeljük, nem maradhatnak sehol jogcím nélkül a város területén.”⁸⁵

A Belügyminisztérium – valamiféle párbeszéd kialakítására törekedve – 2014 augusztusában találkozót kezdeményezett Miskolcon, amelyen az Önkormányzati Államtitkárság, a Szociális Ügyekért és Társadalmi Felzárkózásért Felelős Államtitkárság, a miskolci polgármesteri hivatal, a települési roma nemzetiségi önkormányzat, valamint Magyar Máltai Szeretetszolgálat képviselői gyűltek össze.⁸⁶ Sajnálatos módon, a találkozó mindössze azt a megállapodást eredményezte, hogy a szeretetszolgálat fogja beölteni a fő közvetítő szerepét a miskolci hatóságok és a roma nemzetiségi önkormányzat között, amit a civil szervezetek annak lehetséges jeleként értelmeztek, hogy „a miskolci önkormányzat nem kíván közvetlen kapcsolatot tartani a helybeli romákkal”.⁸⁷ A DIEJH-küldöttséggel találkozó aktivisták csalódottak voltak amiatt is, hogy az Országos Roma Önkormányzat nem vonódott be a Miskolcon kialakult helyzetbe.⁸⁸

A 2014. október 12-én megtartott magyarországi helyhatósági választások további fokozták a feszültséget, ugyanis a Fidesz által vezetett miskolci képviselő-testület legkomolyabb kihívói a Jobbik helyi képviselői lettek, akik közölték a nyilvánossággal, hogy a kilakoltatott romáknak nyújtott támogatásokat mind visszavonnák, lerombolnák a szóban forgó házakat, és még a lerombolás költségeit is a környékbeli romákra terhelnék.⁸⁹ A sajtóforrások némelyike arra is felhívta a figyelmet, hogy az ellenzéki pártok (Magyar Szocialista Párt, Demokratikus Koalíció) képviselői nem reagáltak a kilakoltatásokra Miskolcon.⁹⁰ A DIEJH-küldöttség számos közlője hívta fel a figyelmet a miskolci helyzet sajátosságaként a romaellenes politikai közegre, amelyben a politikai pártok nyilvánvalóan abban versenyeznek, hogy melyikük vezetne be keményebb intézkedéseket a helyi romákkal szemben.

2.4. Ellenőrző intézkedések Miskolcon a szociális bérlakások bérlőivel szemben⁹¹

Már az előtt, hogy a szociális lakhatásra vonatkozó rendelet módosult, Miskolc szegregált lakónegyedeiben – amelyekben a romák képezik a lakosság többségét – számos ellenőrzést bonyolított le a Miskolci Önkormányzati Rendészet, más helyi hatóságokkal és szervekkel együtt, különféle helyi rendeletek alapján.⁹² 2014 márciusában ennek hatására – az

⁸⁵ „Miskolcon folytatódik a nyomortelepek teljes felszámolása”, *Magyar Hírlap*, 2014. augusztus 21., <http://magyarhirlap.hu/cikk/3086/Miskolcon_folytatodik_a_nyomortelepek_teljes_felszamolasa>.

⁸⁶ A Magyar Máltai Szeretetszolgálat több mint húsz éve működik Magyarországon; Miskolcon az Avas-lakótelepen hosszú ideje aktív, az utóbbi időben a számozott utcákban is folytat tevékenységeket.

⁸⁷ Az ERRC részéről a DIEJH-nek küldött e-mailben szereplő közlés, 2015. december 17.

⁸⁸ Civil aktivisták közlése a DIEJH-küldöttség számára, Budapest, 2015. június 29.

⁸⁹ „Roma ‘slums’ face demolition in Orban’s Hungary”, AFP, 2014. október 10., <<http://news.yahoo.com/roma-slums-face-demolition-orbans-hungary-194902463.html>>.

⁹⁰ „Humánus kilakoltatást! Megnyugtató deportálást!”, *HVG*, 2014. augusztus 7., <http://hvg.hu/velemeney.nyuzsog/2014080_humanus_kilakoltatast_megnyugtato_deporta>.

⁹¹ A DIEJH-küldöttségnek közléssel szolgálók szerint a közös lebonyolítású ellenőrzések nem korlátozódtak csupán Miskolcra; más magyarországi településeken is beszámoltak ilyen jellegű akciókról.

⁹² „Report of the Commissioner for Fundamental Rights and the Deputy Commissioner responsible for the protection of the rights of national minorities concerning official control activities and measures related to housing in Miskolc” [Az alapvető jogok biztosa és a nemzetiségek jogainak védelmét ellátó biztoshelyettes jelentése a miskolci közös hatósági ellenőrzésekről és a lakhatási helyzetről], Commissioner for Fundamental Rights [Alapvető jogok biztosa], 2015. június 5., <<https://www.ajbh.hu/en/web/ajbh-en/-/report-of-the-commissioner-for-fundamental-rights-and-the-deputy-commissioner-responsible-for-the-protection-of-the-rights-of-nationalities-concerning>>..

ellenőrzéseket illetően – fordult panaszbeadvánnyal az alapvető jogok biztosához két civil szervezet, a TASZ és a NEKI. A helyszín tekintetében az ellenőrzések a miskolci Avaslakótelepre összpontosultak; ezen a telepen sok roma él a Fészekrakó Program kedvezményezettjeként.⁹³ Miskolc más, túlnyomórészt nem romák lakta területein, illetve az Avas nem romák által lakott részein nem hajtottak végre ilyen jellegű akciókat.⁹⁴

Ezeket a „razziaszerű, közös hatósági ellenőrzéseket” – ahogyan az alapvető jogok biztosának jelentése nevezi a gyakorlatot⁹⁵ – 10–15 hatósági személyből álló csoportok végezték, elsősorban a Miskolci Önkormányzati Rendészet képviselői, kiegészülve más intézmények – például szociális szolgáltatók vagy közműszolgáltatók – képviselőivel. Beszámolók szerint az ellenőrzések során a csoportok akár a teljes lakást is átvizsgálták. Az ellenőrzések állítólagos célja annak megítélése volt, hogy a különféle szabályokat betartják-e; például a hulladékgyűjtésre, a lakcímbejelentésre, az állattartásra vonatkozóan, de olyan ügyeket illetően is, amelyekre a rendészeti szerveknek nem terjed ki a felhatalmazása. A látogatás során a DIEJH-küldöttség tudomást szerzett arról, hogy némely esetben az ellenőrzést végző csoportok a bérlők hűtőszekrényeinek tisztaságáról is meggyőződtek. A „zaklató” és „félelemkeltő” módon lefolytatott ellenőrzések a higiénés viszonyokra, a közműhasználatra, valamint a szociális és gyermekjóléti ügyekre is kiterjedtek.⁹⁶ Továbbá, az ellenőrzések során néhány alkalommal bírságokat szabtak ki, és az ellenőrzések a gyakoriságuk, valamint – sok roma tapasztalata szerint – megalázó voltak miatt egyrészt embertelen és lealacsonyító bánásmódnak, másrészt a magán- és családi élethez való jog megsértésének tekinthetők a TASZ és a NEKI szerint; a két szervezet 2014. március 4-én közös panaszbeadvánnyal fordult az ügy kapcsán az Alapvető Jogok Biztosa Hivatalához.⁹⁷

2.5. Láncreakció a Miskolc-környéki önkormányzatok körében

A miskolci önkormányzat lépései hamarosan a környező önkormányzatokat is cselekvésre készítették. Miskolc közelében nem kevesebb mint kilenc önkormányzat (Abaújszántó, Hagony, Monok, Rudabánya, Sátoraljaújhely, Sajókaza, Szerencs, Taktaharkány és Vilyvitány) vezetett be olyan rendeletet, amely szerint a más településről érkező ingatlanvásárlók nem részesülhetnek szociális ellátásokban, nem bérelhetnek szociális bérlakást, és nem kaphatnak közmunkát.⁹⁸ A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal első figyelmeztetését követően ezen önkormányzatok közül öt visszavonta a kifogásolt rendeletét, három viszont nem: Sátoraljaújhely, Szerencs és Taktaharkány.⁹⁹

Sátoraljaújhely Város Önkormányzat Képviselő-testülete például 2014. július 10-én elfogadta a más önkormányzat által elköltözés céljából nyújtott pénzbeli térítés helyi intézkedéseiről szóló 11/2014. (VII.10.) önkormányzati rendeletet, amely a miskolci önkormányzat által azon

⁹³ ERRC, *i.m.*, 46. lj.

⁹⁴ ERRC, *i.m.*, 47. lj.

⁹⁵ Commissioner for Fundamental Rights [Alapvető jogok biztosa], *i.m.*, 92. lj.

⁹⁶ „Comprehensive investigation: joint official control practices coordinated by the Miskolc Local Government Police; the local government housing decree; other measures of the Miskolc Local Self-government regarding housing conditions; and decree modifications by municipalities surrounding Miskolc” [Átfogó vizsgálat: a Miskolci Önkormányzati Rendészet által koordinált közös ellenőrzési gyakorlat, a helyi lakásrendelet, a miskolci önkormányzat lakhatási feltételeket érintő egyéb intézkedései és a Miskolc-környéki települések rendeleteinek módosítása], Commissioner for Fundamental Rights [Alapvető jogok biztosa], 2015. június 5., <<https://www.ajbh.hu/documents/14315/2395545/miskolc-summary.pdf/08f89468-852e-4e7f-aab9-a057bfbfe29b>>.

⁹⁷ Lásd: <<http://tasz.hu/files/tasz/imce/ombudsmani-beadvany-miskolci-razziak.pdf>>.

⁹⁸ European Network of Legal Experts in Gender Equality and Non-discrimination, *i.m.*, 44. lj.

⁹⁹ *Uott*. Egy önkormányzati rendelet akkor még éppen felülvizsgálat alatt állt.

bérlőknek fizetendő kompenzációra utal, akik vállalják, hogy kiköltöznek Miskolcra. Az új rendelet értelmében azok a személyek, akik a sátoraljaújhelyi önkormányzat területén bármely más önkormányzat támogatása révén vásárolnak ingatlant, nem részesülhetnek semmiféle szociális ellátásban Sátoraljaújhelyen, nem bérelhetnek vagy vásárolhatnak olyan lakást, amely a sátoraljaújhelyi önkormányzat tulajdonában áll, és a közmunkát illetően semmiféle előnyben nem részesülhetnek.¹⁰⁰

A rendelet elfogadása előtt, a sátoraljaújhelyi önkormányzat 2014. július 10-én megtartott képviselő-testületi ülésén a település jegyzője – akinek a felelősségi körébe tartozik annak biztosítása, hogy az önkormányzati rendeletek összhangban legyenek más magyarországi jogi normákkal – aggályát fejezte ki; mondván, hogy a sátoraljaújhelyi lakosok közötti ilyen különbségtételnek nem lenne jogszerű alapja. A jogi megfontolásokat azonban figyelmen kívül hagyták, és a képviselőtestület tagjai – saját megfogalmazásuk szerint – ehelyett inkább a „szociális és társadalmi szempontokra” összpontosítottak. Továbbá, szakértők megjegyzése szerint „a polgármester hangsúlyozta, hogy az az eljárás, amelynek eredményeként a rendeletet esetleg vissza kell majd vonni, három vagy öt évig is elhúzódhat, és akkor a probléma már tárgyalanná válik”.¹⁰¹

Az előbbiekkal hasonlóságot mutat az Ózd Város Önkormányzatának Képviselő-testülete által elfogadott 8/2015. (V. 7.) önkormányzati rendeletet az önkormányzat tulajdonában lévő lakások és helyiségek bérletéről.¹⁰² Az ózdi polgármester kijelentése szerint – amelyet a kapcsolódó képviselő-testületi ülés során tett – a rendelet célja szerint szigorúbb feltételeket teremt a szociális bérlakásokhoz való hozzájutást, a lakbérfizetést és az önkormányzati bérlemények használatát illetően.¹⁰³ A helyi roma nemzetiségi önkormányzat képviselőinek arra vonatkozóan tett kifogásait, hogy nem konzultáltak velük a tervezetről – annak ellenére, hogy a szociális bérlakások bérlőinek legtöbbször roma –, a polgármester azzal a kijelentéssel utasította vissza, hogy az ügynek nincs köze az etnicitáshoz.

A rendelet elfogadását követően nem sokkal – 2015. május 21-én – a NEKI panaszbeadvánnyal fordult a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatalhoz. A NEKI felhívta a kormányhivatal figyelmét – amely megbízatása szerint az önkormányzati rendeletek törvényességét felügyeli – a rendelet néhány rendelkezésére, amelyet a NEKI az egyenlő bánásmód követelményébe ütközőnek ítélt. A NEKI külön kiemelte, hogy azok az emberek, akiknek a bérleti szerződését azonnali hatállyal mondják fel – többnyire bérletdíj-elmaradás miatt –, elvesztik szociális lakhatásra való jogosultságukat, ami a leginkább kiszolgáltatott helyzetű bérlőket igen nehéz helyzetbe hozhatja. Továbbá, az új rendeletnek közvetett hatása van a nagycsaládosokra, akiknek körében többségben vannak a romák: jogosulatlanok lesznek szociális lakhatásra amiatt, hogy a rendelet megemelte az egy főre eső

¹⁰⁰ European Equality Law Network, *i.m.*, 55. lj. A rendelet szövege korábban elérhető volt Sátoraljaújhely Város Képviselő-testületének honlapján, az alábbi helyen: <http://www.satoraljauhely.hu/varos2/files/rendeletek/_pdf/82_mas_onkormanyzat_atal_elkoltozes_penzbeli_t_erites_helyi_intezkedeseirol.pdf>, yet it was later removed from the website

¹⁰¹ European Equality Law Network, *i.m.*, 55. lj. Az ülés hivatalos jegyzőkönyve, amely az előterjesztett rendelet jogszerűségéről folytatott vitát is rögzíti, jelenleg is elérhető Sátoraljaújhely Város Képviselő-testületének honlapján:

<http://www.satoraljauhely.hu/varos2/files/letoltesek/onkormanyzat/jegyzokonyvek/2014/testuleti_jkv_20140710_nyilt.pdf>.

¹⁰² Lásd:

<http://www.ozd.hu/content/cont_4d7752e1c7b088.85910224/lakasrendelet_2015_05_07_egys_szerk.pdf>.

¹⁰³ „Hungary – Government Office examines potentially discriminative municipal decree in Ózd”, European Equality Law Network, 2015. augusztus 13., <<http://www.equalitylaw.eu/country/hungary>>.

alapterület kötelező minimumát a szociális bérlakások esetében. Azok a személyek, akik megrongálnak egy szociális bérlakást, a későbbiekben nem igényelhetnek szociális lakhatást; ezzel kapcsolatban a NEKI arra figyelmeztetett, hogy alkotmányossági szempontból ez a rendelkezés csak azokra a személyekre lenne alkalmazható, akiket jogerős bírósági végzés felelősnek talált a rongálás ügyében. Végezetül, a NEKI amiatt is aggályát fejezte ki, hogy miközben egy önkormányzati cég kezeli a szociális bérlakásokat, a polgármester és az önkormányzati képviselő-testület tagjai is rendelkeznek bérlőkijelölési joggal, ami a bérlakások önkényes elosztásához vezethet.¹⁰⁴

2.6. A magyar hatóságok reakciói

2014 októberére a tudósítások szerint a miskolci önkormányzat egy tucat házat romboltatott le a számozott utcák környékén, és a számozott utcák lakói közül egyesek – nem tudni, hogy mennyien – már elköltöztek a környékről.¹⁰⁵ A 2015-ös évet ugyanakkor a miskolci helyzet különböző aspektusaira vonatkozó magyar hatósági döntések sora jellemezte. Elsőként, 2015. április 28-án a Kúria (a magyarországi legfelsőbb bíróság) semmisítette meg a miskolci önkormányzati rendelet szociális lakhatásra vonatkozó módosításait, diszkriminatívnak minősítve azokat vagyoni helyzet és „egyéb helyzet vagy tulajdonság” alapján.¹⁰⁶ A Kúria elé került indítványt a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Kormányhivatal nyújtotta be, miután eredménytelenül szólította fel az önkormányzatot a rendelet módosítására.¹⁰⁷ A Kúria határozatában kijelentette, hogy az alacsony komfortfokozatú bérlakások bérlői hátrányba kerültek az összkomfortos lakások bérlőivel szemben, és hogy a miskolci önkormányzat nem tudta a különbségtétel jogszerűségét alátámasztani. A Kúria rámutatott arra is, hogy a bérlők arra vonatkozó döntése, hogy elhagyják Miskolcot, nem lenne teljesen önkéntes, tekintettel a körülményekre, amelyek közepette a folyamat zajlik. Szakértők azonban rámutattak arra is, hogy – noha a bérlők többsége roma – a Kúria nem foglalkozott az ügy faji aspektusával, hanem a társadalmi származás és vagyoni helyzet – amelyek védett tulajdonságnak számítanak az az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló törvény szerint – szemszögéből közelítette meg.¹⁰⁸ A DIEJH számára a helyszíni vizsgálat során közléssel szolgálók szerint, noha mindössze egyetlen esetben léptették életbe ténylegesen a rendeletet, a rendeletmódosítás üzenete felmérhetetlen szimbolikus jelentőségű volt a helyi romák számára.¹⁰⁹

Röviddel ezután, 2015. június 5-én az alapvető jogok magyarországi biztosa jelentést bocsátott ki a miskolci lakhatási helyzetről. Az Alapvető Jogok Biztosa Hivatalának hatáskörébe tartozik a hatóságokra, illetve közszolgáltatást nyújtó szervekre vonatkozó panaszbeadványok fogadása, és a biztos hivatalból eljárást indíthat „természetes személyek pontosan meg nem határozható, nagyobb csoportját érintő visszasság kivizsgálására vagy egy alapvető jog érvényesülésének átfogó vizsgálatára” irányulóan.¹¹⁰ A biztos ajánlásokat tehet a

¹⁰⁴ *Uott.*

¹⁰⁵ AFP, *i.m.*, 89. l.j.

¹⁰⁶ A Kúria Önkormányzati Tanácsának KöF.5003/2015/4. számú határozata, Magyar Közlöny 2015. 66. sz., 6007–6010,

<<http://magyarkozlony.hu/dokumentumok/62a153856fe4d348a532ffbfb51ac3ea8e4a6330/megtekintes>>.

¹⁰⁷ „Curia quashes local council’s discriminative decree on housing”, European Network of Legal Experts in Gender Equality and Non-discrimination”, 2015. május 28.,

<<http://www.equalitylaw.eu/component/edocman/?task=document.viewdoc&id=2762&Itemid=>>.

¹⁰⁸ *Uott.*

¹⁰⁹ Civil aktivisták közlése a DIEJH-küldöttség számára, Budapest, 2015. június 29.

¹¹⁰ „Submission by the Commissioner for Fundamental Rights of Hungary” [Az alapvető jogok biztosának beadványa], 2015. június 12., <http://ap.ohchr.org/documents/dpage_e.aspx?si=A/HRC/29/NI/1>.

vizsgált hatóságnak, illetve a felügyeleti szervének, ha arra jut, hogy az alapjoggal kapcsolatos visszasság fennáll, az utóbbinak pedig tájékoztatnia kell a biztost a megtett intézkedésekről. Az Alapvető Jogok Biztosa Hivatalának keretében a nemzeti kisebbségek jogaiért egy biztoshelyettes felel.

A biztos jelentése szerint a rendelkezés, amelynek értelmében a bérlőknek ki kell költözniük Miskolcra, „elfogadhatatlan az egyenlő bánásmód elvének szempontjából.”¹¹¹ A jelentés annak tényét is megemlíti, hogy a Kúria vonatkozó – fent ismertetett – határozata megsemmisítette a szóban forgó rendelkezést. Továbbá, a biztos számos átfogó javaslatot terjesztett elő a miskolci lakhatási helyzetre vonatkozóan: felhívta a figyelmet a lakhatási szegregáció fenntarthatatlanságára, kommunikáció kialakítására szólított fel az érintett intézmények között, és a város számára szakmai segítséget és célzott támogatást kért az államtól, a civil társadalomtól pedig aktív közreműködést. A jelentés felszólította a címzettet a szegregátumok fokozatos megszüntetésére, a szegregátumok újbóli kialakulásának megelőzését célzó programok indítására, valamint intézkedési terv kidolgozására a hajléktalanná tett családok lakhatásának megoldására. Az emberi erőforrások miniszterét felkérte, hogy vizsgálja meg a miskolci szegregátumok helyzetét, és az ügyre vonatkozó cselekvési terv kidolgozása során működjön együtt a miskolci önkormányzattal.¹¹² A jelentés arra is felszólította az emberi erőforrások miniszterét, hogy „fontolja meg a vonatkozó jogszabályok módosítását, és kezdeményezzen olyan intézkedéseket, amelyek révén biztosított lesz a megfelelő humán erőforrás a gyermek- és ifjúságvédelmi feladatok ellátására”.¹¹³

A biztos jelentése a környékbeli települések önkormányzatainak intézkedéseit is elítélte „kirekesztő tartalmuk és jogszabálysértő voltuk” miatt.¹¹⁴ Ennek kapcsán a sátoraljaújhelyi és a szerencsi önkormányzattól kifejezetten kérte a szóban forgó helyi rendeletek haladéktalan visszavonását.¹¹⁵

Ami az ellenőrzéseket illeti, a biztos vizsgálata megállapította, hogy ezeket az akciókat gyakran ismétlődően, tömeges jelleggel végezték, és explicit jogszabályi felhatalmazás nélkül szervezték. A különböző miskolci hatóságok képviselői „közös, egyidejűleg, előre meghatározott időpontban és útvonalon”, a polgármesteri hivatal közrendvédelmi referensének szervezésében bonyolították le az ellenőrzéseket.¹¹⁶ Annak módja, ahogyan az ellenőrzéseket végrehajtották, sértette az érintett személyek tisztességes eljáráshoz és jogorvoslathoz való jogát, valamint korlátozta a magánélethez és a tájékozott önrendelkezéshez való jogukat is.¹¹⁷ A biztos jelentése megerősítette, hogy a közös ellenőrzések 90 százaléka a szegregált, elszegényedett, főként romák által lakott környékeket célozta, megsértve ezáltal az egyenlő bánásmód követelményét. Az önkormányzatot arra szólította fel, hogy haladéktalanul állítsa le ezeket a tevékenységeket, és vonja vissza a közösségi együttélést szabályozó helyi rendeleteket; a biztos nyomatékkal javasolta továbbá azt is, hogy az „az ilyen jellegű ellenőrzésektől tartózkodjon a továbbiakban minden magyarországi önkormányzat”.¹¹⁸

¹¹¹ Commissioner for Fundamental Rights [Alapvető jogok biztosa], *i.m.*, 92. lj.

¹¹² *Uott.*

¹¹³ Commissioner for Fundamental Rights [Alapvető jogok biztosa], *i.m.*, 96. lj.

¹¹⁴ Commissioner for Fundamental Rights [Alapvető jogok biztosa], *i.m.*, 92. lj.

¹¹⁵ Commissioner for Fundamental Rights [Alapvető jogok biztosa], *i.m.*, 96. lj.

¹¹⁶ *Uott.*

¹¹⁷ *Uott.*

¹¹⁸ Commissioner for Fundamental Rights [Alapvető jogok biztosa], *i.m.*, 92. lj.

A hatóságoknak hivatalosan 60 napjuk volt arra, hogy válaszoljanak a biztos jelentésére. A DIEJH és az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala közötti találkozó idején, 2015 júniusában a miskolci önkormányzat még semmiféle hivatalos közléssel nem szolgált a biztos felé; csak a média tudósított Kriza azon kijelentéséről, miszerint a kilakoltatások mindenképpen folytatódni fognak. A DIEJH közlöi azt az információt is megosztották, hogy a biztos jelentésének nyilvánosságra hozatala után egy nappal ismét ellenőrzéseket folytattak, valamint házakat romboltak le Miskolcon. A DIEJH információi szerint a miskolci önkormányzat nem tartotta be a biztos által meghatározott 2015. augusztus 1-jei intézkedési határidőt, és az azóta eltelt időszak során sem tett lépéseket.

Ebben a stádiumban kormányközi szervezetek is felhívták a figyelmet a miskolci lakhatási ügyekre. A Rasszizmus és Intolerancia Elleni Európai Bizottság (ECRI) Magyarországról szóló, 2015. június 9-én elfogadott jelentésében aggodalmát fejezte azon információk kapcsán, amelyek szerint a cél „a romák kiűzése szociális lakásokból azért, hogy a lakásokat vagy a telket haszonnal tudják értékesíteni. Az ECRI-t az is rendkívül aggasztja, hogy több száz roma család kilakoltatását tervezik Miskolc »Számozott utcák« nevű részén, állítólag azért, hogy az így nyert területen sportstadiont építsenek, alternatív lakhatás lehetőségének felajánlása nélkül”.¹¹⁹ Emellett az ECRI arra hívta fel a figyelmet, hogy az alacsony komfortfokozatú bérlakások bérlőinek a kiköltözésért cserébe kompenzációt kínáló önkormányzati rendelet romákkal szembeni „közvetett diszkriminációt” valósít meg, mivel az alacsony komfortfokozatú bérlakásokat túlnyomórészt romák bérlik.¹²⁰ Ezt követően – egy héttel később – az Európai Unió (EU) jogérvényesülési biztosa, Věra Jourová jelentette ki, hogy a miskolci önkormányzat lépései a romák lakhatását illetően szembemennek mind a Nemzeti Romaintegrációs Stratégiák Európai Uniói Keretrendszerével, mind pedig Magyarország saját társadalmi felzárkózási stratégiájával.¹²¹ A jogérvényesülési biztos ezzel a kijelentéssel Niedermüller Péter, a Demokratikus Koalíció európai parlamenti képviselőjének 2015 márciusában benyújtott kérdésére válaszolt.

A beszámolók szerint nem sokkal később, 2015. július 14-én a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Kormányhivatal felszólította az ózdi önkormányzatot, hogy a rendelet rendelkezései közül ötöt vonjon vissza, egyet pedig módosítson. Médiaforrások szerint az ózdi polgármester nem tette egyértelművé a nyilvánosság számára, hogy az önkormányzat mit szándékozik tenni a felszólítás kapcsán. Szakértők megjegyezték, hogy az ózdi eset szintén arra példa, amikor „önkormányzati rendeletekkel, a szociális lakhatáshoz való hozzáférés korlátozása révén kísérlik meg a romákat kiszorítani a városokból”; és azt is hozzátették, hogy amennyiben a kormányhivatal felszólításának nem tesz eleget egy önkormányzat, az ügy a Kúria elé kerülhet.¹²²

2015. július 15-én az Egyenlő Bánásmód Hatóság (EBH) ismertette határozatát a NEKI fent említett panaszbeadványával kapcsolatban, amely szerint a miskolci önkormányzat romákkal szembeni hátrányos megkülönböztetést alkalmaz a lakhatás terén. A bírósági eljárás során a városi önkormányzat úgy érvelt, hogy a számozott utcák környékének felszámolására a Nemzeti Stadionfejlesztési Program keretében megvalósítandó Diósgyőri Stadion

¹¹⁹ ECRI jelentés Magyarországról (ötödik monitoring kör), elfogadva 2015. március 19-én, megjelenés ideje: 2015. június 9-én, Rasszizmus és Intolerancia Elleni Európai Bizottság, Strasbourg, 91. és 92. bekezdés, 31–32, <<https://www.coe.int/t/dghl/monitoring/ecri/Country-by-country/Hungary/HUN-CbC-V-2015-19-HUN.pdf>>.

¹²⁰ *Uott*.

¹²¹ „Brussels critical of Miskolc council’s evictions of Roma residents”, Hungary Matters, 2015. június 16., <<http://www.politics.hu/20150616/brussels-critical-of-miskolc-councils-evictions-of-roma-residents/>>.

¹²² European Equality Law Network, *i.m.*, 103. l.j.

rekonstrukció beruházáshoz kapcsolódó intézkedésekről szóló [1895/2013. (XII. 4.)] kormányhatározat miatt kell sort kerítenie, valamint a telepen állítólagosan uralkodó, méltatlan életkörülmények miatt is, amelyek a lakók egészségét fenyegetik.¹²³ A városi önkormányzat azt is állította, hogy a bérleti szerződések megszűnését követően nincs felelőssége a bérlők iránt, és hogy a bérlőket nem érhetette hátrányos megkülönböztetés, hiszen a velük szembeni bánásmód kizárólag a bérleményük elhelyezkedésével függött össze. Továbbá, az önkormányzat szerint a 2008–2013-as időszakra vonatkozó Integrált Városfejlesztési Stratégia különféle, deszegregációval kapcsolatos lépésekre vonatkozó előírásai a 2014-es Integrált Településfejlesztési Stratégia elfogadását követően már nem tekinthetők relevánsnak.

Az EBH határozatában úgy érvelt, hogy az önkormányzat még a lakásbérleti szerződés megszűnése után is felelősséggel tartozik szociális szempontból a bérlők iránt. Emellett az EBH alkalmazhatónak találta az Integrált Városfejlesztési Stratégiát, mivel az önkormányzati rendelet módosításának idején az volt érvényben; azt a mulasztást pedig, hogy az önkormányzat a stratégia által előírt lépésekből egyet sem tett meg, közvetett diszkriminációnak minősítette. Az EBH megítélése szerint a stadionrekonstrukció nem teremt jogszerű alapot arra, hogy a számozott utcákban lakó bérlőket a hajléktalanság veszélyének tegyék ki. A határozat arra kötelezi az önkormányzatot, hogy egyrészt készítsen intézkedési tervet azon bérlők megfelelő lakhatáshoz való juttatásáról, akik már hajléktalanná váltak, illetve ki vannak téve a hajléktalanságnak (2015. szeptember 30-i határidővel), másrészt készítsen intézkedési tervet a számozott utcák bérlőinek lakhatásáról (2015. december 31-i határidővel), továbbá arra szólította fel Miskolc városát, hogy a diszkriminatív gyakorlatnak már az intézkedési tervek elkészülte előtt vessen véget. Az EBH arra a megállapításra jutott, hogy az önkormányzat hátrányosan megkülönböztette a számozott utcák lakóit roma származásuk, valamint vagyoni helyzetük és társadalmi származásuk alapján, azáltal, hogy kitétte őket a hajléktalanság veszélyének, illetve annak, hogy egy másik, ugyancsak szegregált környékre kelljen költözniük. A hatóság 500 000 Ft (mintegy 1670 euró) bírságot is kiszabott.¹²⁴

A Miskolc-környéki önkormányzatok diszkriminatív rendelkezéseinek Kúria általi felülvizsgálatára ezt követően került sor. 2015 októberében a Kúria határozatban mondta ki, hogy az önkormányzatok egyrészt nem gyakorolhatnak nyomást bizonyos csoportokra a célból, hogy azok elhagyják a települést, másrészt nem gördíthetnek akadályt azok elé, akik a településre szeretnének költözni. A bíróság szerint jogszerűtlen és diszkriminatív, ha egy önkormányzat megvonja a szociális juttatásokat egy csoporttól.¹²⁵

Mindeközben a miskolci önkormányzat felülvizsgálatot kért az Egyenlő Bánásmód Hatóság döntésével kapcsolatban. Az első tárgyalásra 2015 novemberében került sor, az önkormányzat azonban mindössze öt nappal a tárgyalás kitűzött időpontja előtt egy 85 oldalas kereset-kiegészítést nyújtott be, tovább odázva ezzel az ügy lezárását.¹²⁶ Noha a Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság kimondta, hogy a felülvizsgálati eljárás nem jelenti az EBH-döntés végrehajtásának felfüggesztését, az önkormányzat egyetlen lépést sem tett az intézkedési tervek létrehozásának érdekében. Épp ellenkezőleg, Kriza Ákos

¹²³ European Network of Legal Experts in Gender Equality and Non-discrimination, *i.m.*, 42., lj.

¹²⁴ *Uott.*

¹²⁵ „Győzött a jog a kizorító rendeletek felett”, TASZ, Budapest, 2015. október 28., <<http://tasz.hu/romaprogram/gyozott-jog-kizoritos-rendeletek-felett>>.

¹²⁶ „Nem született bírósági döntés a számozott utcák ügyében”, NEKI, 2015. november 2., <<http://dev.neki.hu/nem-szuletett-birosagi-dontes-a-szamosott-utcak-ugyeben>>.

polgármester az őt idéző források szerint kijelentette, hogy az önkormányzat nem állítja le a kilakoltatásokat.¹²⁷ Továbbá, civil szervezetek állítása szerint a polgármester és más önkormányzati tisztviselők a bírósági határozat félremagyarázásával befolyásolták a közvéleményt.¹²⁸ Miskolc polgármestere egyidejűleg azt is bejelentette, hogy a helyi hatóságok folytatni fogják az ellenőrzéseket, szemben az alapvető jogok biztosának ellenkező irányú felszólításával.¹²⁹

Végül, 2016. január 25-én a Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság elutasította a miskolci önkormányzat felülvizsgálati kérelmét, helybenhagyva az EBH korábbi határozatát.¹³⁰ Mégis, a bérlők közül néhányan még az EBH határozatának nyilvánosságra hozatalát követően is kaptak kilakoltatási értesítést,¹³¹ és tudósítások szerint még 2015 novemberének végén is hajtottak végre kilakoltatásokat.¹³² Ekkorra a számozott utcákban lakók száma jelentősen lecsökkent, a becslések szerint az eredetileg ott lakó 900 emberből akár 400-an távozhattak, számos házat pedig már leromboltak.¹³³ A beszámolók szerint számos lakó – a kényszerkilakoltatástól féltve – önként távozott, és közülük sokan a város egy másik szegregált, főként romák által lakott részén telepedtek le: Lyukóbányán. Aggodalomra ad okot, hogy civil szervezetek leírása szerint Lyukóbánya „máris Magyarország legnagyobb és leggyorsabban növekvő szegregált romatelepe”, ahol a számozott utcákból érkező bérlők többnyire kis hétvégi házakba költöztek, vagy kunyhókba a környék elhagyatottabb részein.¹³⁴ A DIEJH-küldöttség ellátogatott Lyukóbányára, és ez alapján egyetért a fenti leírással. A hírek szerint a bérlők közül néhányan rokonaikhoz költöztek: többnyire Miskolc valamely más szegregátumába, jellemzően az átlagosnál rosszabb és túlszűfolt körülmények közé. Amint azt az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala részéről jelezték, kérdést jelent az is, hogy a más környékre költöző személyek tudnak-e lakcímkártyát igényelni, ami előfeltétele az oktatáshoz és az egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférésnek; ez a kérdés különösen az iskoláskorú gyerekeket nevelő családokat érintheti. Miskolci roma aktivisták szerint 2015 júniusára már mintegy 400 roma család is elhagyhatta Miskolcot, hollétükről pedig nincs pontos információ.

A DIEJH Miskolcon folytatott megbeszélései során oktatással kapcsolatos ügyek is felszínre kerültek. A DIEJH által megkérdezett roma anyák tanúsították, hogy a kilakoltatás fenyegetése nyomásként nehezedik a gyereket nevelő családokra, különösen amiatt, hogy a gyerekek oktatásának folytonossága megszakadhat a költözés és iskolaváltás folytán.¹³⁵ Továbbá, a helyi aktivisták szerint a roma gyerekeket többnyire a „B”osztályokban helyezik el, amely osztályok egyszerűsített tanterv szerinti, alacsonyabb színvonalú oktatásban részesülnek.¹³⁶ Mindemellett, a DIEJH forrásai szerint Miskolcon legalább négy olyan általános iskola van, ahová többségében roma gyerekek járnak, és ahol a tanulók alacsonyabb

¹²⁷ Uott.

¹²⁸ Uott.

¹²⁹ „Hearing on fighting racial discrimination in housing: Forced evictions against Roma”, NEKI, 2015. október 14.

¹³⁰ „Miskolci számozott utcák – már minden létező fórumon elmarasztalták a magyar hatóságok Miskolc Önkormányzatát”, NEKI, 2016. január 25., <<http://dev.neki.hu/miskolci-szamoszott-utcak-mar-minden-letezo-forumon-elmarasztaltak-a-magyar-hatosagok-miskolc-onkormanyzatat/>>.

¹³¹ NEKI, *i.m.*, 129. lj.

¹³² Az ERRC részéről a DIEJH-nek küldött e-mailben szereplő közlés, 2015. december 17.

¹³³ NEKI, *i.m.*, 126. lj.

¹³⁴ Az ERRC részéről a DIEJH-nek küldött e-mailben szereplő közlés, 2015. december 17.

¹³⁵ A számozott utcákban lakók közlése a DIEJH-küldöttség számára, Miskolc, 2015. június 30.

¹³⁶ Civil aktivisták közlése a DIEJH-küldöttség számára, Miskolc, 2015. június 30.

színvonalú oktatásban részesülnek. A roma középiskolai tanulók száma nagyon alacsony, és a roma fiatalok közül csak néhányan járnak egyetemre Miskolcon.¹³⁷

A túlnyomórészt romák által lakott telepeket érintő kilakoltatások és ellenőrzések újabb Kanadába irányuló migrációs hullámot indítottak a miskolci romák körében. Ezt megelőzően, 2010-ben több ezer miskolci roma menekült Kanadába, de 2012-ben – menedékkérelmük elutasítását követően – visszaküldték őket; Kriza Ákos polgármester ekkor tett kijelentését a következőképpen idézik: „Miskolc nem fogadja be a kanadai menekülteket”.¹³⁸ A látogatás során a DIEJH-küldöttség olyan panaszokat is hallott, melyek szerint a Magyarországra való visszaérkezést követően a visszatérő gyerekek esetében nehézségekbe ütközött a kanadai oktatásban való részvételük elismertetése. A szociális bérlakásos bérleti szerződésének felmondása és a kilakoltatások 2014-ben tovább növelték a menekülni szándékozó romák számát Miskolcon; a DIEJH küldöttség közlőinek információja szerint legalább 70–80 roma család távozott Miskolcra Kanadába a 2015 júniusát megelőző tizenkét hónap során. 2015 májusában a miskolci roma nemzetiségi önkormányzat képviselőit idézte a sajtó a témával kapcsolatban, akik azt nyilatkozták, hogy mintegy 120–130 miskolci roma számolt be nekik a megelőző egy-két hónap során arról, hogy távozni készül, és kérte a segítségüket a folyamat bonyolításához.¹³⁹

A jelen riport befejezésének idejére a miskolci önkormányzati intézkedéseket már elítélte az alapvető jogok biztosa, az Egyenlő Bánásmód Hatóság és a Kúria. 2015. december 1-jén téli kilakoltatási moratóriumot vezettek be a 2016. március 15-ig tartó időszakra vonatkozóan.¹⁴⁰ Még nem látható, hogy miskolci hatóságok részéről milyen lépések következnek; illetve, hogy lesznek-e egyáltalán lépések a részükről – a civil aktivisták közül, akikkel a DIEJH találkozott, sokan tartanak attól, hogy semmi sem fog történni, tekintettel arra, hogy a nem roma lakosság támogatja a romaellenes intézkedéseket. A helyzet különösen aggasztó azoknak a közléseknek a fényében, amelyekkel az alapvető jogok biztosa által 2015. májusában tett ajánlásokra adott válaszukban szolgáltak a vizsgált helyi hatóságok: a miskolci polgármesteri hivatal kifejezte az ellenőrzések folytatására vonatkozó szándékát, valamint kijelentette, hogy intézkedési tervek alkotására csak jogszabály kötelezheti, miközben mind a Miskolci Önkormányzati Rendészet, mind a Miniszterelnöki Hivatal tárca nélküli minisztere úgy találta, hogy a rendészeti erők „a vonatkozó rendelkezéseknek megfelelően” járnak el.¹⁴¹ A biztos nem fogadta el ezeket a válaszokat, és a jelen riport befejezésének idején a hatóságok második körben adandó, felülvizsgált válaszára vár.

¹³⁷ *Uott.*

¹³⁸ Budapest Beacon, *i.m.*, 70. lj.

¹³⁹ Budapest Sentinel, *i.m.*, 64. lj.

¹⁴⁰ A NEKI részéről a DIEJH-nek küldött e-mailben szereplő közlés, 2015. december 20.

¹⁴¹ „Follow-up on the report of the Commissioner for Fundamental Rights of Hungary and his Deputy on the joint official control activities coordinated by the Miskolc Local Government Police, the local government housing decree, other measures of the Miskolc Local Government regarding housing conditions and the decree modifications by municipalities surrounding Miskolc (No. AJB-1474/2014)” [Az alapvető jogok biztosának és helyettesének utánkövető jelentése a Miskolci Önkormányzati Rendészet által koordinált közös ellenőrzési gyakorlatnak, a helyi lakásrendelet és a Miskolc környéki települések rendeletei módosításának, valamint a helyi önkormányzat lakhatási feltételeket érintő egyébintézkedéseinek vizsgálatáról az AJB-1474/2014. számú ügyben, dátum nélkül]; 2016. február 5-én érkezett az Alapvető Jogok Biztosa Hivatalától.

3. KÖVETKEZTETÉSEK

Az EBESZ romákra és szintókra vonatkozó kötelezettségvállalásai, amint azt az EBESZ 2003-as, romákra és szintókra vonatkozó Cselekvési Terve felvázolja, kiterjednek a „faji és etnikai megkülönböztetés leküzdését célzó, hatékony antidiszkriminációs jogszabályok érvényesítésére” minden területen, beleértve a lakhatást is. A Cselekvési Terv arra is felszólítja a részes államokat, hogy „vonják be a roma és szintó embereket a lakhatáspolitikai intézkedések kialakításába”, valamint „gondoskodjanak arról, hogy a lakhatási projektek ne kedvezzenek az etnikai és/vagy faji szegregációnak”.¹⁴² Az EBESZ-ben részes államok hatóságainak tartaniuk kell magukat az EBESZ diszkriminációt tiltó kötelezettségvállalásaihoz, valamint a megfelelő lakhatáshoz való jogra vonatkozó nemzetközi emberi jogi normákhoz.

A DIEJH súlyos aggodalomra okot adónak tartja azokat a híreket, amelyek szerint Miskolc városának roma lakóit hátrányos megkülönböztetés éri a megfelelő lakhatáshoz való joguk érvényesülése tekintetében – összefüggésben a szociális lakhatásra vonatkozó rendelet módosításával, illetve alkalmazásával; valamint a túlnyomórészt romák által lakott szociális bérlakások övezetében lefolytatott közös ellenőrzésekkel, illetve ennek a közösségre tett hatásával. A DIEJH amiatt is aggódik, hogy a térség más országai számára rossz példát jelenthetnek a diszkriminatív és kirekesztő önkormányzati intézkedések a lakhatás terén, és üdvözli a legfelsőbb bíróság vonatkozó határozatát. A miskolci intézkedések veszélyes fejlemények a jövőre nézve, mivel precedenst teremthetnek az elszegényedett romákat célzó intézkedések terén, negatív környezetet hozva létre a roma közösségek számára. Ez is történik ugyanis a számozott utcákban élő romák kilakoltatásával kapcsolatos diskurzust körülvevő, romaellenes retorikával jellemezhető politikai közegben. A DIEJH megjegyzi azt is, hogy az intézkedések közösségre gyakorolt hatása messze túlnyúlik a lakhatáson: veszélyezteti a lakcímkártyához való hozzáférést, a gyerekek és a fiatalok megszakítás nélküli részvételét az oktatásban, az egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférést stb. Mindezekon túl említendő, hogy a helyi hatóságok nem tartanak fenn kapcsolatot a közpolitika és a gyakorlat változásai által mélyen érintett helyi roma közösségekkel. Mind a helyi, mind az országos hatóságoknak ösztönöznie és biztosítania kellene a helyi roma közösség teljes körű részvételét, illetve a párbeszédet a helyi roma közösséggel – például a helyi stratégiai keretek kidolgozása során.

A magyarországi önkormányzatoknak jelentős a felelőssége, illetve a szerepe a diszkriminációmentes közpolitikai intézkedések kialakításában és megvalósításában a szociális lakhatás terén. Az erőfeszítések fokozására van szükség Magyarországon a roma közösségeket célzó, fenntartható és diszkriminációmentes lakhatási megoldások előmozdítása érdekében. A Magyarország számára releváns stratégiai keretek – mind a Nemzeti Romaintegrációs Stratégiák Európai Uniós Keretrendszere, mind pedig a Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia – megerősítésre szorulnak, illetve gyakorlati alkalmazásukra, helyi szintű megvalósításukra van szükség. Ez különösen fontos annak fényében, hogy a nemzetközi és a nemzeti szintű fejlemények eltérő irányban haladnak a helyi szinthez képest; miközben Magyarország az Európai Unió keretében támogatta a romák társadalmi befogadását, és számos közpolitikai dokumentumot fogadott el erre vonatkozóan, mindennek ellentmondanak a helyi szinten jelentkező negatív tendenciák, különösen a lakhatás terén.

¹⁴² EBESZ Miniszteri Tanácsa, *i.m.*, 2. lj.

Fontos figyelembe venni a Rasszizmus és Intolerancia Elleni Európai Bizottság közelmúltban kifejezett aggályait a szociális bérlakásokban élő miskolci romák kilakoltatását, illetve az alternatív lakhatás biztosításának elmaradását illetően; mint ahogy azt a körülmény is, hogy az EU jogérvényesülési biztosa szintén úgy találta, hogy a miskolci hatósági intézkedések nem egyeztethetőek össze sem az EU romákra vonatkozó stratégiai keretrendszerével, sem Magyarország saját társadalmi befogadási stratégiájával.

Továbbá, a DIEJH üdvözli – valamint maradéktalanul és haladéktalanul végrehajtani javasolja – a Kúria közelmúltbeli ítéleteit, az alapvető jogok biztosa jelentését, valamint az Egyenlő Bánásmód Hatóság határozatát a helyi képviselőtestület által hozott jogsértő rendelkezéseket illetően, amelyek a Miskolcon élő romáknak nyújtott lakhatásra vonatkoztak. Úgy tűnik azonban – a fenti határozatokra és döntésekre adott helyi válaszok alapján –, hogy a helyi hatóságok az országos hatóságokhoz képest kevésbé reakcióképesek, miközben az országos hatóságok eszközei korlátozottak a nemzetközi emberi jogi kötelezettségvállalások betartatására.

FÜGGELÉKEK

I. függelék: A gyűlölet-bűncselekményekkel, illetve romaellenes incidensekkel kapcsolatos közelmúltbeli fejlemények áttekintése

2009 június–júliusában – miután erőszakos támadások sorozata zajlott le magyarországi romák ellen, melynek során hat embert meggyilkoltak – a DIEJH Magyarországra látogatott. A helyszíni látogatás célja a romák emberi jogi helyzetének, valamint a rasszista erőszak és a gyűlölet-bűncselekmények hátterének vizsgálata volt. A helyszíni látogatásról szóló jelentés 2010-ben jelent meg, „Az erőszak leküzdése és az integráció elősegítése. Romák elleni erőszakos incidensek helyszíni vizsgálata Magyarországon: A fejlemények összegzése, valamint a legfőbb megállapítások és ajánlások, 2009. június–július” címmel.¹⁴³

A DIEJH 2015-ös magyarországi helyszíni vizsgálatának egyik célja az volt, hogy a 2010-es DIEJH-jelentésben tárgyaltakkal – erőszakos támadások, lakóépületek és egyéb vagyontárgyak megrongálása, roma közösségek megfélemlítését célzó kampányok, gyűlöletbeszéd – kapcsolatos helyzet alakulásáról hírt adjon. Különös figyelmet kapott a jelentésben szereplő 1., 2., 6c., 6e., 7., 8. és 9. számú ajánlások megvalósítása. Az alábbi részek rövid áttekintést nyújtanak a gyűlölet-bűncselekményekkel és romaellenes incidensekkel kapcsolatos legutóbbi – 2009 utáni – fejleményekről Magyarországon.

Romák sérelmére elkövetett sorozatgyilkosság 2009-ben

2009-ben négy jobboldali szélsőségest tartóztattak le, 2008-ban és 2009-ben elkövetett erőszakos bűncselekményekkel – többek között hat, romák sérelmére elkövetett emberöléssel – kapcsolatban.¹⁴⁴ Több évnyi, különböző bírósági fokon zajló büntetőeljárást követően 2016 januárjában a Kúria (a magyarországi legfelsőbb bíróság) végül jogerősen tényleges életfogytiglani szabadságvesztésre ítélt három elkövetőt.¹⁴⁵ Sajnálatos módon, a Kúria ítéletének szövege nem hangsúlyozza az elkövetők rasszista motivációját, szemben az ügyben lefolytatott korábbi eljárással, amelynek során a bíró kijelentette, hogy az eset példát szolgáltat arra, hogy „a rasszista indítékból elkövetett, élet elleni cselekmények elkövetői a legsúlyosabb büntetést érdemlik”.¹⁴⁶ A negyedik társtettet, aki a gyilkosok sofőrjeként működött közre, tizenhárom év szabadságvesztésre ítélték 2015-ben.

Gyöngyöspata

2011 tavaszán szélsőjobboldali paramilitáris szervezetek – köztük a Szebb Jövőért Polgárőr Egyesület – gyűltek össze egy északkelet-magyarországi településen, Gyöngyöspatán, és hét héten keresztül félelemben tartották a helyi roma lakosságot.¹⁴⁷ Ez idő alatt a településen élő romák – miközben a paramilitáris csoportok folyamatosan inzultálták és zaklatták őket – féltek elhagyni az otthonaikat, a roma gyerekek pedig nem mertek iskolába menni.¹⁴⁸ Noha a

¹⁴³ DIEJH, *i.m.*, 6.lj.

¹⁴⁴ A gyilkosságokkal kapcsolatos információkat lásd a DIEJH vonatkozó, 2010-ben közreadott jelentésében (DIEJH, *i.m.*, 6.lj.).

¹⁴⁵ „A Kúria pontot tett az egész országot felkavaró ügyre”, Kúria, 2016. január 13., <<http://www.lb.hu/hu/sajto/kuria-pontot-tett-az-egesz-orszagot-felkavaro-ugyre>>.

¹⁴⁶ „Hungary top court jails serial killers of Roma for life”, Reuters, 2016. január 12., <<http://www.reuters.com/article/us-hungary-roma-killings-sentence-idUSKCN0UQ1YZ20160112>>.

¹⁴⁷ „Szebb Jövőért Magyar Önvédelem”, Athena Intézet, 2014, <<http://athenaintezet.hu/terkep/olvas/49>>.

¹⁴⁸ „A rendőrség szerint nem gyűlölet-bűncselekmény”, TASZ, 2011. június 1., <<http://tasz.hu/romaprogram/rendorseg-szerint-nem-gyulolet-buncselekmeny>>.

faluban nagy létszámú rendőri erő volt jelen, a rendőrök nem avatkoztak bele a paramilitáris szervezetek tevékenységébe, noha a jelek szerint súlyos bűncselekmények (mint például erőszakos cselekmények, illetve zaklató megnyilvánulások a helyi romák sérelmére) történtek ezen hetek alatt.¹⁴⁹

Miközben paramilitáris szervezetek járőröztek a romák által lakott településrészekon, a rendőrség súlyos bírságokat kezdett kiszabni roma lakosokkal szemben szabálysértések (például kerékpárcsengő vagy -lámpa hiánya) miatt. Később, miután a szélsőséges csoportok távoztak, a Jobbik jelöltjét pedig megválasztották polgármesternek, a rendőrség folytatta a településen élő romák bírságolásának gyakorlatát.¹⁵⁰ A nemzeti és etnikai kisebbségi jogok országgyűlési biztosa Gyöngyöspatáról szóló jelentésében elítélte ezt a gyakorlatot. A biztos bírálta a helyi önkormányzat elkülönítést célzó, romaellenes szabályozási gyakorlatát is.¹⁵¹ Azt követően, hogy a Gyöngyöspatán történt, riadalomkeltő és zaklató megnyilvánulások roma sértettjei sikertelenül kerestek jogorvoslatot Magyarországon, 2012 októberében civil szervezetek eljárást kezdeményeztek az Emberi Jogok Európai Bírósága előtt Magyarország ellen, a 2011-es gyöngyöspatai eseményeket illetően.¹⁵² A Bíróság 2016. április 12-én kelt ítéletében kimondta, hogy a magyar hatóságok elmulasztották a gyöngyöspatai romaellenes felvonulások során történt, riadalomkeltő és sértő megnyilvánulások megfelelő kivizsgálását, ami által Magyarország megsértette az Emberi Jogok Európai Egyezményének 8. cikkét (magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jog).¹⁵³

Devecser

2012 augusztusában a szélsőjobboldali Jobbik párt és néhány polgárőr csoport romaellenes felvonulást tartott Devecser városában. A mintegy ezerfős felvonulás résztvevői halálos fenyegetéseket kiabáltak, és különféle tárgyakkal dobálták a feltételezésük szerint romák által lakott házakat.¹⁵⁴ Emberi jogi aktivisták szerint nem csak hogy fennállt az erőszak veszélye, hanem ténylegesen sor is került romák elleni erőszakos cselekményekre. Mindazonáltal, a rendőrség a felvonulás résztvevői közül egyiket sem ellenőrizte a személyazonosságát, illetve senkit sem vett őrizetbe. A rendőrség véleménye szerint a felvonuláson elhangzott beszédek „[...] nem átgondolt, ellenséges, ártó megnyilvánulás kiváltására alkalmas kijelentést nem tartalmaztak. A beszédekben elhangzottak egy része sértő lehet a cigányságra nézve, amely erkölcsileg ugyan kifogásolható, de a büntetőjog eszközeivel nem szankcionálható”.¹⁵⁵

¹⁴⁹ „Civil szervezetek levele a Belügyminiszterhez a gyöngyöspatai helyzet kapcsán”, TASZ, 2012. március 12., <<http://tasz.hu/romaprogram/civil-szervezetek-levele-belugyminiszterhez-gyongyospatai-helyzet-kapcsan>>.

¹⁵⁰ „TASZ kontra Heves Megyei Rendőr-főkapitányság: per a gyöngyöspatai romák diszkriminációja miatt”, TASZ, 2013. június 10., <<http://tasz.hu/romaprogram/tasz-kontra-heves-megyei-rendor-fokapitanysag-gyongyospatai-romak-diszkriminacioja-miatt>>.

¹⁵¹ „A nemzeti és etnikai kisebbségi jogok országgyűlési biztosa utóvizsgálati jelentése a közfoglalkoztatásról, a szabálysértési hatóságok eljárási gyakorlatáról és az oktatás helyzetéről Gyöngyöspatán”, 2011. december, <<http://www.kisebbségiombudsman.hu/data/files/223419918.pdf>>.

¹⁵² „Az Európai Emberi Jogi Egyezmény 34. Cikke, valamint a Bíróság Szabályzatának 45. és 47.§-a alapján előterjesztett kérelem”, TASZ, 2012. október 1., <http://tasz.hu/files/tasz/imce/b.r._kontra_magyarorszag_ejeb_kerelem_anonim.pdf>.

¹⁵³ Emberi Jogok Európai Bírósága, „Case of R.B. v. Hungary: Judgment”, Strasbourg, 12 April 2016, <[¹⁵⁴ Dojcsák Dalma – Szabó Máté Dániel, „Antirasszizmus és szóláskorlátozás” \[dátum nélkül\], <\[http://romologiafolyoirat.pt.e.hu/?page_id=925\]\(http://romologiafolyoirat.pt.e.hu/?page_id=925\)>.](http://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-161983#{%22itemid%22:[%22001-161983%22]}>”.></p></div><div data-bbox=)

¹⁵⁵ Uott.

Cegléd

Egy hasonló esetben a Jobbikhoz és az Új Magyar Gárda elnevezésű paramilitáris szervezethez köthető magánszemélyek szervezett csoportja gyűlt össze egy közép-magyarországi városban, Cegléden 2012. augusztus 18-án, egy állítólagos konfliktust követően, amely Gárda-tagok és helyi romák között zajlott.¹⁵⁶ A település romák által lakott épületeit 70–80 rendőr kordonnal kerítette körbe. Néhány nappal később, 2012. augusztus 21-én a fent említett két csoport demonstrációt szervezett a városban a „cigánybűnözés” ellen. A rendőrség a 2012. augusztus 18-án történt incidenseket nem minősítette gyűlölet-bűncselekményeknek; sőt, később az Országos Rendőr-főkapitányság vizsgálata nyomán sem indult súlyosabb bűncselekmény gyanúja miatt nyomozás. A hivatalos rendőrségi állásfoglalás szerint Cegléden „a rendőrség törvényesen, szakszerűen és határozottan járt el, a jogsértő cselekményeket megelőzte”; mire az Amnesty International Magyarország, a Háttér Társaság a Melegekért, a Társaság a Szabadságjogokért, a Magyar Helsinki Bizottság és a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Jogvédő Iroda helytelenítésüket nyilvánították ki a rendőrség megállapításával szemben.¹⁵⁷

Konyár

2013. szeptember 5-én egy busz, amely futballszurkolókat szállított egy bukaresti mérkőzésre, megállt Konyáron, egy észak-magyarországi faluban az iskola előtt, ahová főként roma gyerekek járnak. Mintegy húsz, nyilvánvalóan ittas futballszurkoló trágárságokat kiabált, és azzal fenyegetőzött, hogy bemegy az iskolába, néhányan közülük pedig le is vizelték az iskola falait. A tanárok bezárták az ajtókat, és utasítást adtak a tanulónak, hogy rejtőzzenek az asztalok alá. A buszon lévők egyike, mint kiderült, korábban tanár volt, és amiatt bocsátották el az iskolából, mert becsmérlően beszélt a romákról, és testi fenyegetést alkalmazott roma tanulókkal szemben. A helyszínre érkező rendőrök csupán a személyazonosító okmányait ellenőrizték a buszon lévőknek, illetve megkérték őket, hogy hagyják el a falut.¹⁵⁸ A rendőrség közleménye szerint sem bűncselekmény, sem szabálysértés nem történt, és a Belügyminisztérium is megerősítette az eseményekről szóló közlés ezen változatát.¹⁵⁹

¹⁵⁶ „Roma-Gárda conflict in Cegléd as far-right groups stage spontaneous demo against ‘Gypsy crime’”, Politics.hu, 2012. augusztus 22., <<http://www.politics.hu/20120822/roma-garda-conflict-in-cegled-as-far-right-groups-stage-spontaneous-demo-against-gypsy-crime/>>.

¹⁵⁷ „Cegléd: a rendőrség mulasztott, de nem ismeri el”, Magyar Helsinki Bizottság, 2012. szeptember 12., <<http://www.helsinki.hu/cegled-a-rendorseg-mulasztott-de-nem-ismeri-el/>>.

¹⁵⁸ „Football and its fans: the Romanian-Hungarian game”, Hungarian Spectrum, 2013, <<http://hungarianspectrum.org/tag/football-hooligans/>>.

¹⁵⁹ „Civil szervezetek szerint a rendőrség hibázott Konyáron”, TASZ, 2013. szeptember 13., <<http://tasz.hu/romaprogram/civil-szervezetek-szerint-hibazott-rendorseg-konyaron>>.

II. függelék: A DIEJH küldöttsége és a találkozók résztvevői

A DIEJH küldöttségének tagjai

Michael Georg Link, igazgató

Mirjam Karoly, roma- és szintóügyi főreferens / a romákkal és szintókkal kapcsolatos ügyekért felelős kapcsolattartó egység vezetője

Julian Jakob, szakreferens

Tatjana Perić, roma- és szintóügyi referens / a romákkal és szintókkal kapcsolatos ügyekért felelős kapcsolattartó egység vezetőhelyettese

A találkozók résztvevői

Balog Zoltán, emberi erőforrások minisztere

Takács Szabolcs, a Miniszterelnökség európai uniós ügyekért felelős államtitkára / a Nemzetközi Holokauszt-emlékezési Szövetség elnöke

Pröhle Gergely nagykövet, nemzetközi és európai uniós ügyekért felelős helyettes államtitkár, Emberi Erőforrások Minisztériuma

Szalayné Sándor Erzsébet, a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét ellátó biztoshelyettes

Török Tamás, jogi főreferens, Alapvető Jogok Biztosának Hivatala

Tordai Edina, jogi főreferens, Alapvető Jogok Biztosának Hivatala

Kiss János, alpolgármester, Miskolc

Bogyay Ferenc, a Miskolci Rendőrkapitányság vezetője

Schweickhardt Gyula, polgármesteri biztos, Miskolc

Ambrus Beáta, nemzetközi referens, Polgármesteri Programiroda, Miskolc

Nyikes Zita, Kiss János alpolgármester személyi titkára, Miskolc

Váradi Gábor, a Miskolci Roma Nemzetiségi Önkormányzat elnöke

Gulyás Ferenc, a Miskolci Roma Nemzetiségi Önkormányzat elnökhelyettese

Lakatos Attila, Miskolci Roma Nemzetiségi Önkormányzat

Csendes József, szociológus/aktivista, Miskolc

Dancs Mihály, Roma Polgárjogi Mozgalom, Miskolc

Dancsné Iváncsik Erika, Roma Oktatási Integrációért Egyesület, Miskolc

Demeter Áron, Amnesty International Magyarország

Dinók Henriett, Esélyt a Hátrányos Helyzetű Gyerekeknek Alapítvány

Ferkovics Roland, MA-hallgató, Közép-európai Egyetem

Horváth Aladár, Magyarországi Roma Parlament

Jakab László, MA-hallgató, Közép-európai Egyetem
Jovánovics Eszter, Társaság a Szabadságjogokért (TASZ)
Kegyé Adél, Esélyt a Hátrányos Helyzetű Gyerekeknek Alapítvány
Kirs Eszter, Magyar Helsinki Bizottság
Nun András, Autonómia Alapítvány
Tamás Attila, roma aktivista, Miskolc
Rácز Béla, Roma Polgárjogi Mozgalom
Rövid Márton, Roma Integráció Évtizede Titkárság Alapítvány
Simon Mihály, Magyar Szegénységellenes Hálózat Alapítvány / Igazmondó Alapítvány
Suri Szilvia, Roma Sajtóközpont
Szendrey Orsolya, Európai Roma Jogok Központja

III. függelék: Magyar hatóságok részéről a DIEJH-nek küldött levelek

MINISTRY OF HUMAN RESOURCES
MINISTER OF STATE FOR SOCIAL AFFAIRS AND SOCIAL INCLUSION

Ref. Number: 44011-.../2014/SIF

“~~F~~” September 2014

Michael Georg Link
Director

Organisation for Security and Cooperation in Europe
Office for Democratic Institutions and Human Rights

Warsaw

Subject: information on housing issue in Miskolc, Hungary

Dear Director Link,

Please accept my apologies for my late answer to your letter on Roma housing issue in Miskolc. Hereby I would like to inform you on the current situation as well as its background.

At its meeting on 8 May 2014 the General Assembly of Miskolc adopted an amendment of the relevant regulation, with the aim to increase the effectiveness of the "elimination of obsolete segregated settlements", and thus enable to take urban development measures.

The self-government regulation No 13/2014 (12 May) amending the self-government regulation No 25/2006 (12 July) increased the amount of compensation from HUF 1.5 million to HUF 2 million which can be paid in cases if tenants voluntary leave apartments rented from the municipality. At the same time the leaders of the municipality recognized that it is impossible to buy an apartment with all amenities for this sum within Miskolc borders. Therefore, in order to avoid the creation of new slums in other parts of the town the amendment introduced a new rule. According to this the compensation can only be chosen in case of leaving low comfort/substandard apartments owned by the municipality and if the tenant purchases property outside of the town and registers a 5-year ban on alienation and encumbrance in favour of the municipality. However, the municipality underlined that this is only an opportunity, and moving to the countryside is not mandatory for anyone; those families which do not intend to choose this option are not under any legal pressure. Mr. Dr. Ákos Kriza, Mayor of the city personally informed all local Roma minority leaders about this change in advance, and relevant information was also shared with Mr Flórián Farkas, President of the National Roma Self Government, as well as Mr Félix Farkas, Roma Ethnic Spokesperson of the National Parliament.

After recognizing the debate caused by the new rule, with respecting the autonomy of the local government, a high-level multilateral discussion was initiated among the relevant ministries, the municipality and some NGOs. According to the agreement of the participants

of this meeting the Hungarian Maltese Charity Service has been involved in the process in order to provide mediation for the people living in the territory concerned. Our intention is to continue this extensive multilateral discussion in order to settle this case peacefully.

Finally I would like to confirm that social inclusion and reducing poverty is still remained one of the highest priorities of the Hungarian Government and improvement of housing is an important element of our measures. Therefore the Government launched targeted programs supporting the housing situation of the most disadvantaged people. This complex settlement program (solving the problems in an integrated manner) is also running in Miskolc. The aim is to enhance social inclusion of disadvantaged people living in extreme poverty in segregated environments through providing complex services. Total budget: HUF 8.04 billion, 22 applicants won in the first tender call, 18 in the second and additionally several applicants being on the reserve list might also be supported. It means that altogether 80 segregated settlements in 56 municipalities are involved in the programme. The City of Miskolc received HUF 143.6 million in order to help the segregated environment of Lyukóvölgy-Gulyakút.

In the past four years with the National Social Inclusion Strategy being in line with the EU Roma Framework Strategy the Government created the flexible toolkit to respond such kind of problems and to manage settlement programs. It is important to highlight that problems are different not only country by country but even within a small territory too, hence there are various solutions of a problem in which local features always have to be taken into account.

It would be a pleasure to welcome you in Hungary in order to introduce you the Hungarian situation as well as our efforts and their results in the field of Roma inclusion.

Looking forward to a fruitful cooperation,

Yours sincerely,

Organization for Security and Co-operation in Europe Office for Democratic Institutions and Human Rights

The Director

Warsaw, 9 December 2015

Mr. Zoltán Balog
Minister of Human Capacities
Hungary

Dear Minister, *lieber Herr Balog,*

Please let me express my gratitude, once again, for the meeting held on the margins of the OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR) field visit to Hungary, held on 30 June – 1 July 2015. I would also like to thank you and your staff for the support provided during the rest of the field visit, and especially the meetings held in Miskolc.

Our team met with the representatives of national and local authorities, civil society and the local Roma community, with the aim of collecting information on the efforts of your government to improve the situation of Roma in Hungary, and in particular to collect information on the housing situation of the Roma community in Miskolc. The information gathered during the field visit will serve ODIHR in drafting the field visit report, to be presented early next year.

As agreed in our Miskolc meeting with the representatives of local authorities, ODIHR has prepared a questionnaire with additional questions regarding the housing situation of Roma in Miskolc, attached to this letter. We would appreciate to receive the questionnaire response by 15 January 2016, and your kind assistance on this matter would be most appreciated.

In conclusion, I would like to thank you for your support of the work of ODIHR, and assure you of our readiness to assist your government in promoting Roma inclusion.

Yours sincerely,

Michael Georg Link

CC: H.E. Ambassador Károly Dán, Permanent Representative, Permanent Mission of Hungary to the OSCE, the UN and Other International Organizations

QUESTIONNAIRE ON THE SITUATION OF ROMA IN MISKOLC

Warsaw, 9 December 2015

1. How many families, especially Roma families, have lived in the Numbered Streets before 2014, and how many are there now, according to the local authorities' data?
2. How many eviction orders were issued in 2014 and 2015 to Roma families living in the Numbered Streets, and also other areas of the city populated predominantly by Roma? What were the reasons for the issuance of eviction orders?
3. How many forced evictions of Roma families have taken place in 2014 and 2015 in the Numbered Streets? Were there forced evictions of Roma families in 2014 and 2015 in other areas of the city, how many and which areas? What were the reasons for these forced evictions?
4. How many housing units were demolished in 2014 and 2015 in the Numbered Streets, and also other areas of the city populated predominantly by Roma?
5. How many Roma families facing eviction have been offered alternative accommodation by the local authorities? What were the criteria used in determining which families would be offered alternative accommodation? What type of location was offered for alternative accommodation?
6. With regards to the September 2015 modification of the Decree on Flat Tenement, what were the reasons for changes in the Decree? What were the reasons for a changed procedure in voting for the Decree? Have the local authorities discussed the possible impact of the changes in the Decree on impoverished Roma users of social housing?
7. How many complex raids (involving local law enforcement and other institutions), targeting primarily segregated and mainly Roma populated city areas in Miskolc, were conducted in 2014 and 2015? What was the type of raids, which authorities and institutions were involved, and what were the results of these raids?
8. What steps have the local authorities of Miskolc taken in follow-up to the 2015 recommendations of the Ombudsman / Commissioner for Human Rights?
9. What steps have the local authorities taken in follow-up to the recommendations outlined in the 2015 decision of the Equal Treatment Authority? In particular, have the local authorities prepared an action plan to address the local housing situation, as requested by the Equal Treatment Authority?
10. How and how frequently do the local authorities of Miskolc communicate with the local representatives of the Roma Self-Government? Have the local authorities consulted the Roma

Self-Government on the steps in implementing the recommendations of the Ombudsman and the Equal Treatment Authority?

11. How and how frequently do the local authorities of Miskolc communicate with the local representatives of the Roma civil society? Have the local authorities consulted the Roma civil society on the steps in implementing the recommendations of the Ombudsman and the Equal Treatment Authority?

12. Were there cases of children taken away from impoverished Roma families living in the Numbered Streets, but also other areas of the city populated predominantly by Roma, in 2014 and 2015? How many such cases took place, and on what grounds did the removal take place? Were any of these child removals related to the evictions of their families? What has the municipality done to improve the situation of Roma children in such situations?

MINISTRY OF HUMAN CAPACITIES
MINISTER

Budapest, „ 27 „, January 2016

Mr. Michael Georg Link

Director

Organization for Security and Cooperation in Europe
Office for Democratic Institutions and Human Rights

ul. Miodowa 10.
00-251 Warsaw
Poland

Subject: Response to questions on the situation of the Roma community living in the numbered streets in Miskolc

Dear Director,

I have received with thanks your letter concerning the situation of the Roma community living in the numbered streets in Miskolc. We have contacted the relevant authorities, however the majority of questions raised by you fall under local authority responsibility.

Please find enclosed the replies to your questions in English. I sincerely hope, the information received from the local authority, the police as well as the administration of guardianship, provides an exhaustive response to your inquiry.

In addition to the attached responses to your questions, I would like to call your attention to the fact that, according to Hungarian legislation in force, judicial review of local authorities is ensured by the Government via Government Offices. When exercising these responsibilities, Government Offices examine, among others, the lawfulness of local authority decisions as part of judicial review proceedings. In line with that, the Government Office of Borsod-Abaúj-Zemplén County, in the course of its judicial review proceeding, has requested the Curia (the Supreme Court) to review the decree and repeal the paragraph specifying conditions to paying compensation.

The decision of the Curia was published in the Official Journal on 13 May 2015, and it repealed the provision specifying the obligation of the purchase of a flat outside the city and the restraint on alienation as a condition to compensation, on the ground that it violates law (the obligation to leave the settlement can violate the right to the free choice of the place of residence, as well as the right to private and family life, to home and to keep contact) and it

does not meet the requirement of equal treatment either. The Municipality of Miskolc has acknowledged the decision and deleted relevant provisions of the regulation.

Another important tool available for the Government is to promote the constructive dialogue among those concerned. That is why, based on the initiative of the Government, a continuous mentoring process is taking place locally by the involvement of the Maltese Charity Service, and in its frame families concerned receive help adapted to their specific situation.

Finally, I would like to confirm that social inclusion and the mitigation of poverty remain to be among top priorities of the Hungarian Government, and the improvement of housing conditions constitutes an essential element of relevant measures. This is promoted by the Government's policy strategy, approved by Government Decision 1686/2015. (IX.25) and aimed at laying the foundations for addressing the problems of segregated ghettos. The Government has launched targeted support programmes to improve housing conditions of persons in most disadvantaged situations. This complex housing programme is operating in Miskolc as well, addressing the problem in an integrated way. The aim is to enhance the social integration of disadvantaged people living in extreme poverty, in a segregated environment through the provision of complex services. The total budget of the programme is 8.04 billion HUF, supporting altogether 55 successful applications. This means that 67 segregated ghettos in 55 local governments participate in the programme. The Municipality of Miskolc received 143.600.000 HUF for supporting the Lyukóvölgy-Gulyakút ghetto. The programme comprises community development, labour market closing the gap as well as health development elements as well. The professional concept of the programme can be applied when addressing problems existing in other parts of the settlement.

Dear Director,

In case you need any further information, please do not hesitate to contact me.

Yours sincerely,

Zoltán Balog

1. How many families, especially Roma families, have lived in the Numbered Streets before 2014, and how many are there now, according to the local authorities' data?

The question related to the number of families living in the numbered streets cannot be answered in a complex way. It is important to lay down that the Municipality of Miskolc does not dispose of information regarding families. According to the Act LXVI of 1992 on the registration of the personal data and address of citizens (hereinafter referred to as: Nytv), the citizen living in Hungary, submitted to the effect of the law, is bound to declare his/her new address of residence or its change within 3 working days of the day of the moving in/off, at the notary of the competent local government (municipality) or at the competent district office in order to register the address. Hence the declaration obligation does not bind the families, but only the individuals.

The public notary of the municipality (who is, at the same time, the leader of the Municipality Office), is qualified as Registering Authority, who is allowed to transfer data from the Residence Address Register exclusively according to the legislation in effect. The public notary registers the residence address of the citizens according to the law, but does not make link between the data of the individuals according to the familial relations, direct relatives or any other criteria. The Act CXII of 2011 on the Right of Informational Self-Determination and on Freedom of Information (hereinafter referred to as: Infotv.), in order to ensure the data security, disposes as follows: for the protection of data sets stored in different electronic filing systems, suitable technical solutions shall be introduced to prevent – unless this is permitted by law– the interconnection of data stored in these filing systems and the identification of the data subjects. As a result, no aggregate data can be supplied regarding families.

Only the district office and the central authority is entitled to supply individual and batch data from the residence address register (Article 18 of Nytv). Only the organisations defined by Article 21 of the Nytv are entitled to request data of the residence address, according to the legislation. The supply of data of the citizens' residence address to other citizens, to legal entities or to entities without legal personality is possible if the supply is prescribed by an act, by an international agreement or reciprocity, or if the petitioner

- a) is a citizen or an entity without legal personality, attesting his/her right or legal interest regarding the use of the data by an official document;
- b) is a legal entity, and requests data in order to vindicate his/her justified rights or fulfil his/her obligations regarding the citizen. In these cases only the minimum quantity of data can be supplied that permits the intended use.

In absence of the above described conditions, the supply of the effective residence address data is not possible.

As the first question contains data supply especially regarding Roma families, we would like to kindly draw the Office's attention to the disposition of the Infotv that describes the personal data regarding nationality as special data. According to the Act CLXXIX of 2011 on the Rights of the Nationalities, the Roma is qualified as a nationality, and as a result the relative data is qualified as special data. According to the Infotv, special data processing (processing means collection, storage, supply or any other operation) is exclusively possible if:

- a) the concerned person (data subject) has given his/her consent in writing, or
- b) processing is necessary for the implementation of an international agreement regulated by an act, to vindicate a fundamental right ensured by the Fundamental Law of Hungary, or if an act orders it for reasons of national security, national defence or law enforcement purposes to prevent or prosecute criminal activities.

In consideration of the fact that in Hungary actually there is no act containing a disposition conform to the paragraph b), and Miskolc City of County Rank does not dispose of the consent of the concerned persons, the Municipality is not entitled to process the personal data regarding nationalities. As a result, there is no register containing these data. Consequently no answer can be supplied in regard of the questions aiming data supply in relation of data regarding the Roma nationality. The Municipality does not and cannot dispose of information regarding the nationality of the citizens.

2. How many eviction orders were issued in 2014 and 2015 to Roma families living in the Numbered Streets, and also other areas of the city populated predominantly by Roma? What were the reasons for the issuance of eviction orders?

As regards this question the considerations presented above in Question 1 shall be taken into account. The Municipality does not dispose of data on which citizens are of Roma nationality, consequently the number of the evictions concerning the Roma citizens cannot be defined, and it is not possible to determine which districts are inhabited mostly by Roma families. The Municipality is only aware of the citizens having a residence address, but is not aware of the nationality of these citizens.

At the same time, according to the Hungarian legislation in effect, the Municipality cannot order an evacuation. The evacuation of the properties is based on a final verdict of the court. The basis of bringing the action before court, of the eviction action is the breach of duty committed by the occupant of the flat, qualified as unlawful acts, therefore involving legal consequences. The Act LXXVIII of 1993 in effect on the habitations prescribes that if the occupant of a flat owned by the municipality does not fulfil his/her rental payment obligation requirements after notification, the landlord has the right to terminate the rental agreement. In this case at the end of the notice period the occupant is bound to leave the municipality flat and return it to the owner in a state permitting the proper use. If the occupant does not fulfil these obligations, the landlord / municipality is entitled to bring the action before the court in order to obligate the occupant to the evacuation of the municipality flat. The independent Hungarian court of justice orders the evacuation of the flat, if the legal basis persists, that is if a breach of duty can be laid down on the part of the occupant that involves the lawful termination of the rental contract, and this procedure is completely objective and independent of the nationality. Otherwise it is to be stressed that the termination motive of the rental contracts of municipality flats was almost exclusively the non-payment of the rental fee.

The execution of the final court verdicts is mandatory in every state governed by law.

3. How many forced evictions of Roma families have taken place in 2014 and 2015 in the Numbered Streets? We ie theme forced evictions of Roma families in 2014 and 2015 in other areas of the city, how many and which areas? What were the reasons for these forced evictions?

The evacuation of the flats takes place only after the end of the procedure described in the answer of the previous question, which precludes the “forced eviction” as you suppose.

4. How many housing units were demolished in 2014 and 2015 in the Numbered Streets, and also other areas of the city populated predominantly by Roma?

In Miskolc City of County Rank, during 2014 and 2015, a total number of 11 buildings, previously used as residential buildings, have been demolished with the legal permits of the authorities. The named buildings contained 99 flats in the whole city, among which 12 flats have been demolished in the area between the First and the Eleventh Street.

It is recalled that the Municipality cannot have official information on the nationality of the citizens living in a specific district.

5. How many Roma families facing eviction have been offered alternative accommodation by the local authorities? What were the criteria used in determining which families would be offered alternative accommodation? What type of location was offered for alternative accommodation?

The Municipality does not dispose of information on the nationality of the occupants of the municipality flats, as for example on the Roma nationality. The conditions that an occupant has to fulfil to be entitled to an exchange flat are prescribed by a local regulation (municipality regulation no. 25/2006. (VII. 12 on the flat rental) (hereinafter referred to as: Flat Regulation).

The Flat Regulation essentially permits the supply of an exchange flat in case of a valid rental contract. According to this, for example it is possible to ensure an evacuated flat to the occupant as an exchange flat, if the occupant’s contract has been concluded more than one year ago and does not have rental fee or utility fee arrears. If the occupant applies for a flat with less rooms, smaller area or lower comfort, and has arrears regarding the rental fee, water fee or other, the occupant is entitled to have an exchange flat in case of the conclusion of an instalment agreement. The Flat Regulation permits the exchange of flats between two partners too, in this case the partners shall exchange the rental rights of a municipality flat to the rental rights or the propriety rights of the other flat among themselves.

It is possible to designate a person as occupant of a smaller area or lower comfort rated flat, which person has a rental contract terminated by the landlord without notice, but a final verdict of the court has not been delivered yet regarding the evacuation of the flat, and as a result of his/her income level, he/she cannot take charge of the maintenance costs of the flat.

The Flat Regulation prescribes a method of the rental contract termination, namely a termination by mutual content which also ensures an exchange flat, if that is requested by the parties.

Beyond the possibilities of this Flat Regulation, the Municipality, via its representative responsible for the flat management (MIK Miskolci Ingatlan gazdálkodó Zrt.), is continuously conferring with every occupant in order to vindicate the occupants' interest within the limits of the possibilities of the Municipality. Thus, the occupants having payment difficulties are entitled to an instalment possibility or an exchange flat conform to their income level, if that is requested by the occupant. The exchange flats are not a separated block of flats, but they are empty flats ready to move in, in different districts of the city. The offered flats are designated in function of the requirements and the income levels of the occupants. The staff members of the MIK Miskolci Ingatlan gazdálkodó Zrt. are ready to show the offered flats to the occupants, at a previously fixed convenient time. The offering of the exchange flat is independent of the origin of the occupant, the determining factors are the income level, and the location of the previous flat within the city. Our experiences show that the occupants of the municipality flats do not wish to move to the other districts of the city, and it happens frequently that the occupant does not accept a flat in a block of flats.

Beyond the dispositions described above, the Flat Regulation ensures that - even if the above described exclusive reasons are valid - if a person fulfils the other requirements and there is no other exclusive reason, he/she can apply for the flat:

- a) if he/she is an occupant notified by the landlord that after expiration of the fixed-time rental contract, his/her contract will not be extended because of land management, area development, or other administrative interests.
- b) if he/she is one of those illegitimate occupants whose fixed-time rental contract has been expired, and the landlord municipality has not extended their contract because of land management, area development, or other administrative interests.

In that case the municipality shall ensure - even in absence of a valid contract - in equity the possibility to the concerned persons to get a municipality flat's rental rights.

The case where the Municipality ensures a solution to the occupants whose contract has been terminated because of their breach of duty, cannot be considered as ensuring an exchange flat. The landlord Municipality (via its entitled entity) is entitled to designate a person as occupant, whose rental contract has been terminated by a termination without notice of the landlord. In that case, the conditions of the conclusion of the rental contract is that the occupant (user) fulfils the totality of his/her payment obligations regarding the due rental fees (user fees) and the related costs and interests, as well as his/her debts towards the utility suppliers, except if he/she concludes an instalment agreement or participates in a debt management procedure. Another requirement towards the designated occupant is that he/she has to fulfil all his/her obligations related to the previous rental contract, especially the coexistence requirements, the building's internal regulations and maintenances.

6. With regards to the September 2015 modification of the Decree on Flat Tenement, what were the reasons for changes in the Decree? What were the reasons for a changed procedure in voting for the Decree? Have the local authorities discussed the possible impact of the changes in the Decree on impoverished Roma users of social housing?

The modification of September 2015 of the Flat Regulation aimed the transformation of the application system on one hand, and the introduction of the first demand guarantee in order to ensure the payment obligations of the retirement home occupants on the other hand. Finally, the modification describes the cases of the rental rights designation of the municipality flats

beyond the application procedure's limits. The transformation of the application procedure covers a legal-technical solution on one hand: within the structure of the regulation, first the general rules of the application procedure, then the special rules related to the specific flat types have been defined. The modification permits the introduction of a continuous application system, consequently the flats can be announced not only 3-4 times a year, but continuously, and the rental procedure can be quicker and more efficient with these conditions. The modifications of the dispositions related to the retirement homes aim to ensure the possibility to the poorer retired citizens to have resort to the retirement home services. The Municipality ensures to the direct descendants the right to guarantee a payment on first demand in a notary document regarding the payment obligations relative to the retirement home flat, if the petitioner does not dispose of the income prescribed by the regulation. The third modification aims to define the exceptions of the application procedure.

The dispositions defining the above mentioned modifications came into effect at different dates, as Article 7 (5) of the Act CXXX of 2010 on the Legislation permits to define different effective dates for the specific dispositions of a legal regulation. According to this, the specific dispositions of the regulation modifying the Flat Regulation came into effect the day after the announcement of the regulation, while the dispositions regarding the application system came into effect on the 1st November 2015 in order to ensure the possibility to MIK Miskolci Ingatlangazdálkodó Zrt., responsible of the application procedure management, to prepare the technical conditions of the continuous application system.

Meanwhile for the voting of the Flat Regulation, there were not any validated different, changed procedure nor in 2015, neither during the years before. The Act CLXXXIX of 2011 on the Local Municipalities of Hungary (hereinafter referred to as: Mőtv.) disposes that the legislation belongs exclusively to the general assembly's scope of work. According to this, the creation of the regulation containing the modification of the Flat Regulation has been decided every time by the General Assembly of the Municipality of Miskolc City of County Rank, by the number of votes prescribed by the Mőtv. According to the local regulations, the General Assembly has created the specific dispositions modifying the Flat Regulation on the basis of a written proposal, in addition to which, on the basis of the Act CXXX of 2010, supplied information by the help of an impact assessment of the impacts considered important of the planned regulation, especially

- the social, economic and budgetary impacts,
- the environmental and sanitary consequences,
- the impacts on the administrative charges, and

they presented the necessity to create the regulation, the possible consequences of the absence of the legislation, as well as the personal, organizational, material and financial conditions of the regulation application.

7. How many complex raids (involving local law enforcement and other institutions), targeting primarily segregated and mainly Roma populated city areas in Miskolc, were conducted in 2014 and 2015? What was the type of raids, which authorities and institutions were involved, and what were the results of these raids?

The Municipality of Miskolc City of County Rank did not execute complex raids. The budgetary entity of the municipality (Patrol of the Municipality of Miskolc, abbreviated as: MIÖR) ensures the tasks defined by the Act LXIII of 1999 on the Public Areas Surveillance and by the Act CXX of 2012 (on the activities of the specific staff fulfilling law enforcement

functions and modifying certain laws in order to avoid school truancy). The MIÖR executes or has executed, acting within their own competence, the control activity to which they dispose of a legal authorization, as other national or law enforcement agencies or public suppliers did, who execute their tasks within the administrative area of Miskolc. The Municipality and the MIÖR cannot withdraw the activities belonging to the competence of a separated organization, and as a result, cannot give instructions to other law enforcement or public supplier or other agencies. Consequently, and in absence of a legal authorization, the Municipality does not register if other (separated organizations with separated competences) organization have initiated or executed any raid or inspection. We suppose that every authority can make declaration only regarding its own activity.

The tasks of the MIÖR are relatively multiple, the quantity of their tasks is important, its activity is concentrated on the following domains, belonging to its own competences:

- a) inspection of the legal utilization of the public areas, of the conformity of the activities for which a permit and the approbation of the road inspection authorities is needed.
- b) prevention, prohibition, interruption, cancellation and sanction of the actions prohibited by the law on public areas order and hygiene.
- c) intervention in the protection of the public areas and the constructed and natural environment.
- d) intervention in the realization of the crime prevention social tasks, in the protection of the public security and order.
- e) intervention in the protection of the municipality goods.
- f) intervention in the inspection of the execution of the public hygiene regulations.
- g) intervention in the execution of the animal and dog health related tasks.
- h) inspections of the legal disposition and use of the handicapped persons' parking permit.
- i) ensuring the public waiting supply by vehicle (hereinafter: parking) on the local public roads, on the private roads owned by the local municipality and opened to the public traffic, on the squares, in the parks and in other public areas, control of the payment of the counterpart due for the parking, in case of absence of the payment, the execution of the legal consequences.

Beyond the listed items, the MIÖR is qualified as organization ensuring the public security, the protection of the municipality goods and the protection of other goods, legally entitled to the use of forcing measures. During the execution of its tasks, the organization is entitled to execute the measures and to use the forcing measures defined by the Act CXX of 2012.

Beyond the national legislation, the organization executes the inspection tasks related to the local municipality regulation no. 35/2013. (X. 1.) on the rules of the social coexistence and the legal consequences of the breach of the regulation.

Thus, the MIÖR - adversely to the direction of the asked question, or to the tendency involved - does not execute its tasks in function of belonging to a nationality or to a certain district, but on the basis of the legislations, taking into consideration the citizens' calls. The answer to the 7th question is strictly related to the next, 8th question too.

Based on the information received from the Ministry of Interior, there were no complex raids in the numbered streets of Miskolc in the years 2014/2015 regarding Roma population, the police station in Miskolc did not organise and did not carry out any related actions.

8. What steps have the local authorities of Miskolc taken in follow-up to the 2015 recommendations of the Ombudsman /Commissioner for Human Rights?

The modification of the Flat Regulation requested by the Ombudsman has been executed. As it has already been mentioned, the MIÖR executes and has executed the inspections within its own competences, and beyond this, the organization has fulfilled its obligation of cooperation according to the Article 6 (1) of the Act of 1999 on the Public Area Surveillance, and as a result of this, the Municipality does not agree with the statement of the Ombudsman that the inspections executed by the MIÖR are qualified as synchronized inspections. The Ombudsman has not contested the legal basis of the inspections, but has objected to the mode of their execution. As a consequence, largely considering the recommendations of the Ombudsman, a new system has been elaborated to avoid the objected measures.

9. What steps have the local authorities taken in follow-up to the recommendations outlined in the 2015 decision of the Equal Treatment Authority? In particular, have the local authorities prepared an action plan to address the local housing situation, as requested by the Equal Treatment Authority?

The Municipality of Miskolc City of County Rank has brought a class action suit to the Budapest Public Administration and Labour Court against the decision of the Equal Treatment Authority (hereinafter referred to as: ETA), in order to review the mentioned decision, and at the same time has asked the suspension of the execution of the decision. In the reviewing process, the suspension of the obligation of the action plan preparation has been requested until the final verdict of the procedure. At this moment there is no final verdict on the suspension. As the reviewing procedure is still in progress as per the substantial parts of the ETA decision, no further information can be supplied in view of the questions regarding the procedure before the end of the procedure. At the same time, the Municipality of Miskolc City of County Rank has initiated a cooperation regarding the questions related to the site demolition, and recommended to set up a working group for this cooperation. The competent ministries have sent the names of the persons designated to the working group. The working group shall be congregated at the beginning of the year of 2016.

10. How and how frequently do the local authorities of Miskolc communicate with the local representatives of the Roma Self-government? Have the local authorities consulted the Roma Self-government on the steps in implementing regarding the recommendations of the Ombudsman and the Equal Treatment Authority?

The consultations are continuous. A colleague having the same education as the notary, from the local municipality office, participates in all the meetings of the Roma national municipality of the city, and ensures the legality. The representatives of the Roma national municipality participate regularly in the General Assembly of the Miskolc City of County Rank, where they have the right to speak. The Municipality ensures to the Roma national municipality the possibility to keep public hearings, and in relations of this, ensures the participation of the responsible representatives and the colleagues of the municipality in these public hearings, where the issues with local importance can be debated. The participants can ask questions regarding the public affairs, and they get answers verbally or in writing. The

Mayor of the Municipality confers personally and via his colleagues with the president and the representatives of the Roma National Municipality.

The staff members of the Municipality - if they are invited - participate in the meetings organized by the Roma National Municipality, as for example on the meeting related to the site demolition, held on the 11th September 2015 with the participation of the Roma National Municipality, the Roma Movement for the Civil Rights and the Charity Service of the Order of Malta.

11. Has it happened that a child has been separated from the Roma families living in the numbered streets - or from families living in other districts of Miskolc, inhabited mostly by Roma people - in 2014 and 2015? How many cases were there and what was the legal basis of the child separation? Were there any relations between the child separation and the eviction? What measures has the municipality taken to improve the situation of these children?

It is to be emphasised that the Municipality does not dispose of information requested, because "child separation" - which supposedly means the temporary custody or the custody by the state of the children, as known in the Hungarian legislation - is the competence of the court of guardians. The local municipality does not execute the tasks related to the court of guardians, these tasks are in the competence of the district offices, working as organizational entities of the government offices, as defined by the Act XCIII of 2012 on the creation of the districts and the modification of certain laws in relation of the districts.

However, it is to be accentuated that the city has a large net for the child protection, of which an important element is the United Institute for Social issues, Health and Child Protection operated by the municipality association (that means that Miskolc finances and operates this institute together with other towns' municipalities). The Institute maintains a system according to the Act XXXI of 1997 on the child protection and guardians administration (hereinafter: Gyvt.) of which Article 17 prescribes the operation of a system detecting and signalling the endangerment of children. The organizations and persons defined by Article 17 (1) of the Gyvt are bound to signal the endangerment of the child to the Child Protection Service according to the legislation, and are bound to initiate an authority procedure in case of a child abuse, of a seriously neglected child or in case of any other serious endangering circumstance, including the seriously endangering behaviour of the child himself/herself. Such signalling and initiative can be made by any citizen or any social organization representing the children's rights.

The Institute keeps contact with the families via its colleagues, who check the place where the family moves to in case of an evacuation with court verdict. If the concerned family cannot provide another flat, the provisory home for children and families shall be offered, which helps to keep the integrity of the family, to reinforce or reconstitute their independent life, and ensures this service on the basis of Articles 31-32 of the Gyvt. This kind of home can be found in Miskolc at the address Egyetem út 1., and there is the Provisory Home for Families of the Hungarian Interchurch Charity Service (3524 Miskolc, Leszih A. u. 4.) which has been recently renovated with the support of the Municipality, and there is the Provisory Home for Families of the Lórántffy Zsuzsanna Reformed House for Young Mothers of the Reformed Church of Hungary (3532 Miskolc, Maros u. 7.).

If the Institute detects any issue, or by function, or via citizen call, justifying the evacuation of the child from the family, then according to Article 39 (3) of the Gytv. and to the professional protocol, the Institute is bound to investigate the reasons resulting in the endangerment and to elaborate a proposition to their solution, and submit this report to the competent office of guardians which takes the necessary measures for the safe physical custody of the child.

The guardianship authority does not have the right to register the nationality of their clients, families and children therefore no information can be provided about the number of cases when children were placed out of Roma families.

According to the experiences of child protection staff, if the family's income status deteriorates it makes difficult to care the child in the family, because in such crisis situations the family's life management problems and social disadvantages increase, while stress tolerance and problem solving skills of parents decrease. When the children are placed out of their families, the endangerment circumstances have already become multiple creating a serious crisis situation for the child, and this underlines and necessitates the decision of the guardianship authority. However, children's placement out of the family always has to be preceded by child welfare services provided for the family, and children in need are also entitled to benefits in kind (free catering for children nursery, kindergarten, school, free textbooks in school).

